

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Svetlana Gorienė

Karjeros edukologijos magistrantūros studentė

**SOCIALINIŲ PEDAGOGŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMO
GALIMYBĖS VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE**

Magistro darbas

Darbo vadovas
Doc. Dr. R. Paulauskas

Šiauliai, 2012 m.

Darbas originalus Svetlana Gorienė

TURINYS

ĮVADAS.....	7
1. SOCIALINIŲ PEDAGOGŲ PROFESINĖS KARJEROS KOMPETENCIJŲ UGDYMO TEORINIAI PAGRINDAI.....	13
1.1.Socialinė pedagogika, kaip teorinis socialinio pedagogo profesinio rengimo dalykas.....	13
1.2.Socialinių pedagogų kvalifikacija ir profesinių gebėjimų ugdymo teorijos.....	16
1.3.Socialinių pedagogų kompetencijos ir profesinės karjeros teoriniai konstruktai.....	19
2.SOCIALINIŲ PEDAGOGŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMAS VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE.....	24
2.1.Įstatyminės bazės, reglamentuojančios socialinių pedagogų kompetencijų ugdymą, apžvalga.....	24
2.2. Kompetencijų ugdymas besimokančios organizacijos kontekste.....	25
2.3.Vaikų globos namai, kaip vaikų socializacijos institucija.....	28
2.4.Profesinės karjeros projektavimo galimybės vaikų globos namuose.....	32
3. SOCIALINIŲ PEDAGOGŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMO GALIMYBIŲ VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE TYRIMAS.....	35
3.1. Tyrimo metodika ir organizavimas.....	35
3.2. Tyrimo rezultatų analizė.....	36
3.2.1.Socialinių pedagogų požiūris į darbą ir į atliekamą veiklą.....	38
3.2.2.Vaikų globos namų vadovybės požiūris į darbuotojų kompetencijų ugdymą.....	41
3.2.3.Kompetencijų ugdymo poreikis.....	44
3.2.4.Kompetencijų ugdymo būdai.....	48
IŠVADOS.....	52
REKOMENDACIJOS.....	53
LITERATŪRA.....	54
PRIEDAI.....	57

SANTRAUKA

Svetlana Gorienė. SOCIALINIŲ PEDAGOGŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMO GALIMYBĖS VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE.

Vaikų globos įstaigose dirbantys socialiniai pedagogai kasdien susiduria su įvairiausiomis vaikų socializacijos problemomis. Vis daugiau pedagogų, ugdančių socialinės rizikos vaikus supranta, kad kai kuriose situacijose nebeužtenka studijų, seminarų ar kursų metu įgytų kompetencijų minėtoms problemoms išspręsti. Susidariusios situacijos ir nuolat kylančios naujos problemos reikalauja nuolatinio kompetencijų atnaujinimo, tobulinimo, naujų gebėjimų bei įgūdžių įgijimo. Taigi, daugelis socialinių pedagogų yra susirūpinę savo profesinio tobulėjimo bei kompetencijų ugdymo būtinybe, tačiau ne visada turi realias galimybes šiam siekiui įgyvendinti.

Tyrimo objektas: socialinių pedagogų kompetencijų ugdymo galimybės vaikų globos namuose
Tyrimo tikslas - ištirti ir įvertinti vaikų globos namuose dirbančių socialinių pedagogų kompetencijas bei jų ugdymo galimybes

Šiame darbe mokslinės literatūros analizės pagrindu tiriamos socialinių pedagogų, dirbančių vaikų globos institucijose turimos kompetencijos, naujų kompetencijų poreikis bei galimybės jas ugdyti. Anketinės apklausos pagalba siekiama išsiaiškinti, kokios įgytos kompetencijos yra dažniausiai naudojamos socialiniame pedagoginiame darbe, kokių pasigendama ir ar yra realios galimybės plėsti ir ugdyti turimas kompetencijas kvalifikacinių kursų, seminarų, konferencijų, stažuočių užsienyje, išvykų į kitas globos institucijas, nuotolinių studijų, dalijimosi patirtimi su kolegomis bei vasaros kursų metu.

Gauti tyrimo rezultatai parodė, kad studijų metu įgytų kompetencijų neužtenka, jog būtų kokybiškai teikiamos paslaugos globos namuose ugdomiems vaikams. Tam tikrų kompetencijų neturėjimas, kai kurių gebėjimų stoka labai apsunkina darbą. Didžioji dauguma apklaustųjų teigė ne visada turintys galimybę išvykti į kompetencijų tobulinimo kursus ar seminarus. Tam trukdo nesubalansuotas darbo krūvis, komunikacijos stoka iš vadovų pusės, organizacijos nesuinteresuotumas skirti tam lėšų. Tyrimo metu nustatyta, kad daugelyje vaikų globos namų, kuriuose buvo atliktas tyrimas, nėra žmogaus, kuris rūpintųsi socialinių pedagogų kompetencijų ugdymu. Tikėtina, kad toks darbuotojas palengvintų kompetencijų plėtros galimybes, sudarydamas tam atitinkamas sąlygas.

Darbe pateikiamos rekomendacijos Švietimo ir mokslo ministerijai, įstaigų vadovams bei socialiniams pedagogams dėl kompetencijų ugdymo galimybių. Taip pat rekomenduojama įvesti karjeros konsultanto etatą, kuris rūpintųsi darbuotojų kompetencijų ugdymu bei profesiniu tobulėjimu.

SUMMARY

Svetlana Gorienė. **PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF COMPETENCIES OF SOCIAL EDUCATORS IN CHILDREN'S RESIDENTIAL CARE FACILITIES**

Social educators working in child care institutions encounter a wide variety of socialization problems for children every day. More and more teachers educating children who belong to social risk groups perceive that in some cases the competences acquired at university studies, seminars or courses are not enough to solve the aforementioned problems. The emerging situations and continually rising new problems require constant update and development of competences, as well as acquisition of new abilities and skills. So, many social educators are concerned about the necessity of developing their professional competences, but they do not always have opportunities to reach the objective.

The object of the research is opportunities for social educators to develop competences in child care institutions.

The aim of the research is to analyze and assess the competencies of social educators working in child care institutions and competency development opportunities.

On the basis of analysis of scientific literature, the existing competences of social educators working in child care institutions, the need for new ones and opportunities to develop these competences are being analyzed in this final paper. The questionnaire was prepared to find out which acquired competences are most frequently displayed in social pedagogy work, which are missing and whether there are real opportunities to expand and develop existing competencies during qualifying courses, seminars, conferences, internships abroad, trips to other care institutions, distance learning, when sharing experiences with colleagues and during summer courses.

The obtained results showed that competences acquired during studies are not sufficient to provide quality services to children in child care homes. The lack of certain competences makes the work difficult to carry out. The vast majority of the respondents stated that they do not always have opportunities to participate in competency development courses or seminars. It is because of unbalanced workload, lack of communication from the management, organization's disinterest in providing financial support for this purpose. The results of the research showed that in many child care homes where the research was carried out, there is not a single man

to care about the development of pedagogues' competences. It is likely that such a worker would facilitate opportunities for developing competences by creating the appropriate conditions.

The paper presents the recommendations for the Ministry of Education, heads of institutions and social pedagogues on competency development opportunities. It is also recommended to establish a position for a career consultant who would care of employees' competency development as well as professional development.

IVADAS

Pastarųjų dienų visuomenėje vis sparčiau ryškėja naujų, nuolat besikeičiančių procesų bei ekonomikos problemų pasekmės. Kartu su šiomis pasekmėmis didėja ir vaikų, gyvenančių globos namuose, skaičius. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, vaikų, kuriems buvo reikalinga globa, 2011 m. gruodžio mėnesį buvo net keturi tūkstančiai šimtas septyniasdešimt penki. Šių globaliųjų problemos tampa vis sudėtingesnės, todėl joms išspręsti keliami dideli reikalavimai įvairiems specialistams, taip pat ir socialiniams pedagogams, dirbantiems su socialinės rizikos vaikais. Minėti specialistai susiduria su vaikais, sunkiau gebančiais prisitaikyti prie pakitusių gyvenimo sąlygų, dauguma jų turi įvairių elgesio, emocinių bei kognityvinių problemų. Šios aplinkybės įtakoja socialinio pedagogo nuolat kintančią darbo specifiką. Atsiranda poreikis vertinti ir padėti spręsti problemas, susijusias su įvairiais naujais vaikams kylančiais sunkumais: dirbti su vaikais, priklausomais nuo kvaišalų, patyrusiais fizinį ir seksualinį išnaudojimą, vykdyti saviraiškos ir saviaktualizacijos, mokymosi motyvacijos, lankomumo, užimtumo, emocijų ir elgesio, bei kitų problemų sprendimo prevencines programas.

Pagrindinis socialinio pedagogo tikslas – vaiko gerovė ir saugumas siekiant pozityvios integracijos ir socializacijos visuomenėje, skatinant visavertę asmenybės raišką, pilietinę brandą (Barkauskaitė – Lukšienė, 2002). Profesionalus socialinių pedagogų darbas vis dar pakankamai nauja, tačiau reikalaujanti daug gebėjimų ir įgūdžių darbo sritis. Kardinalūs šiandieninės aplinkos pokyčiai reikalauja pastovaus dirbančiųjų tobulinimosi. Natūralu, kad siekdamas asmeninės sėkmės ir karjeros, žmogus turi įvertinti socialinės ir profesinės aplinkos keliamų iššūkių suderinamumą su jo kompetencijoms. Visa tai skatina socialinį pedagogą nuolat tobulinti turimus gebėjimus bei siekti įgyti naujų. Kiekviena vaikų globos institucija turėtų surasti priemonių ir būdų, kaip mobilizuoti savo darbuotojų energiją ir jų gabumus, kad būtų pasiektas pagrindinis tikslas – užtikrinta sėkminga vaikų socializacija bei paruoštas savarankiškam gyvenimui pilnavertis visuomenės narys. Norint profesionaliai valdyti vaikų socializacijos procesą, reikalingos ypatingos žinios bei nuolatinis jų atnaujinimas ir tobulinimas.

Darbuotojų lavinimas ir švietimas – puiki investicija į Lietuvos ateitį, organizacijos vizijos kūrimą bei prisiimamos misijos įgyvendinimą. Organizacijos strategijos kūrimas – mokymosi procesas, todėl labai svarbu sukurti mokymąsi skatinančią aplinką bei tobulinimosi galimybes ir prieinamumą visiems specialistams. Turi būti reaguojama į visus aplinkos, visuomenės bei darbuotojų poreikius viską harmoningai derinant. Esminiu dalyku į minėtus reiškinius turėtų tapti globos institucijų vadovybės požiūris ir nuostata organizacijoje dirbančių specialistų atžvilgiu. Nuolatinio mokymosi akcentavimas, kaip besimokančios organizacijos bruožas, sukurtų asmeninį meistriškumą, komandinio darbo kokybę bei sisteminių mąstymą.

Anot V.Lamanausko (2004), labai svarbus dalykas - ugdytojų (bei visų kitų ugdymo dalyvių) parengimas sistemiskai veikti ugdymo realybėje, ją keisti reformuoti <...> vadovaudamiesi sisteminiu požiūriu mes kur kas efektyviau galime pažinti bet kurio lygmens edukacinę sistemą, t.y. giliau prasiskverbti į jos vidinę struktūrą, pamatyti visuminį komponentų sąveikos vaizdą. Išsamus edukacinės sistemos pažinimas yra esminė prielaida jos efektyviam valdymui.

Besimokydami darbuotojai susipažintų su darbo atlikimo būdų įvairove, interpretacijų laisve bei mokslininkų idėjų gausa, o visa tai padėtų darbo vaikų globos namuose atlikimo optimizavimui.

Tyrimo aktualumas. Remiantis statistika, didžioji dauguma buvusių vaikų globos namų auklėtinių, sulaukę pilnametystės ir palikę vaikų globos namus, nesugeba savarankiškai gyventi, sunkiai socialiai ir psichologiškai adaptuojasi visuomenėje. Dažniausiai sukūrę savo šeimas, neturi reikiamų įgūdžių auginant savo vaikus, todėl pastarieji taip pat atsiduria vaikų globos namuose. Taigi, socialiniai pedagogai turi pasitelkti savo gebėjimus, kompetencijas, kad visais įmanomais būdais bei priemonėmis tinkamai paruoštų vaiką savarankiškam gyvenimui. Kadangi socialinė aplinka nuolat keičiasi, socialiniai pedagogai turi būti pasiruošę nuolatiniam mokymuisi, profesiniam tobulėjimui bei kvalifikacijos kėlimui. Socialinių pedagogų kompetencijos bei jų ugdymo galimybės tampa svarbiu veiksniumi sėkmingai vaikų adaptacijai. Būtina užtikrinti, kad šie specialistai turėtų galimybę tobulinti savo kompetencijas.

Problema: Vaikų globos įstaigose didėjant globojamų vaikų skaičiui, kinta ir socialinių pedagogų vaidmuo. Jis tampa svarbiausiu asmeniu sprendžiant ugdytinių socializacijos problemas, atsakingu už sėkmingą vaikų pasiruošimą savarankiškam gyvenimui. Šiems tikslams įgyvendinti reikalingas nuolatinis ir prieinamas darbuotojų kompetencijų atnaujinimas.

Tyrimo objektas: socialinių pedagogų kompetencijų ugdymo galimybės vaikų globos namuose.

Hipotezė: Tikėtina, kad anksčiau įgytos socialinių pedagogų kompetencijos pilnai neatitinka šių dienų keliamų reikalavimų dirbant su socialinės rizikos vaikais ir sprendžiant nuolat besikeičiančias jų problemas. Kompetencijų ugdymui reikalingas prieinamumas, tačiau ne visada darbuotojai turi galimybę išvykti į tobulinimosi kursus, organizacijose nėra žmogaus, atsakingo už kompetencijų ugdymą, ne visų globos įstaigų vadovai teigiamai žiūri į darbuotojų ketinimus tobulintis ir kelti kvalifikaciją.

Tyrimo tikslas – ištirti ir įvertinti socialinių pedagogų kompetencijų ugdymo galimybes vaikų globos namuose

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą, teisinius aktus, reglamentuojančius socialinių pedagogų veiklą vaikų globos namuose bei jų kompetencijų ugdymą.
2. Išsiaiškinti socialinių pedagogų nuomonę bei požiūrį į kompetencijų ugdymo poreikį bei galimybes.
3. Išsiaiškinti vaikų globos namų vadovybės požiūrį į darbuotojų kvalifikacijos kėlimą.
4. Parengti išvadas ir rekomendacijas, kurios padėtų optimizuoti socialinių pedagogų veiklą ir kompetencijų ugdymo galimybes.

Tyrimo metodologija. Darbe tyrimo metodologijos pagrindu laikomas socialinis konstruktyvizmas. Konstruktyvizmo paradigma socialinių pedagogų kompetencijas apibūdina kaip konstruktyvaus mąstymo ir veiklos sritį, kai žinojimas tampa labai svarbiu elementu konstruktyviam globotinių veikos organizavimui vaikų globos namuose, pritaikant turimas kompetencijas. Tai galima pasiekti per ugdymo tikrovę, ją suvokiant kaip itin reikšmingą sritį, įgyjant tokias pedagogines kompetencijas, kurios taptų socialinių pedagogų naujos patirties dalimi. Anot Burkhardt (1973), konstruktyvaus pasaulio pažinimas reiškia tam tikrą grįžimą į realybę, nuolat ieškant sąsajų su ja. P.C.Bergeris, T.Luckmannas pasaulio pažinimą sieja su socialine aplinka, kuriančia tikrovės konstrukcijas, ypač bendradarbiavimą su kitais. Svarbiausiu laikomas ne tikrovės įsivaizdavimas, o metodų, kuriant tikrovės konstrukcijas, taikymas.

Tyrimo metodai:

1. Teoriniai: mokslinės literatūros pagrindu tiriamas sisteminis požiūris į socialinių pedagogų kompetencijų ugdymo galimybes vaikų globos namuose bei jų poreikį.
2. Empiriniai: anketinės apklausos pagalba siekiama išsiaiškinti socialinių pedagogų, dirbančių vaikų globos namuose požiūrį į darbą, karjerą, kompetencijų poreikį bei jų ugdymo galimybes vaikų globos namuose.
3. Statistiniai : tyrimo duomenys apdoroti naudojant Excel ir SPSS kompiuterines programas.

Temos naujumas. Lietuvoje yra atlikta nemažai tyrimų, kuriuose nagrinėjamos socialinių pedagogų profesinės kompetencijos bei jų poreikis. Socialinių pedagogų veiklą nagrinėjo I. Leliūgienė, V. Baršauskienė, E. Mertinkaitytė, atlikdamos tyrimą „Socialinio pedagogo vadybinė veikla“ (2008). Atliktas tyrimas „Socialinio pedagogo kompetencijų raiška mokykloje“, I.Leliūgienė, R.Terechovienė (2010), tačiau vaikų globos namuose dirbančių

socialinių pedagogų kompetencijų ugdymo galimybės yra mažai tyrinėtos. Šis tyrimas atliktas visos Lietuvos mastu, apklausti socialiniai pedagogai, dirbantys vaikų globos namuose įvairiuose Lietuvos miestuose, kaimo vietovėse bei rajonuose. Kadangi aplinka sparčiai keičiasi, specialistų poreikis auga, globos namuose daugėja vaikų, turinčių rimtų socializacijos sutrikimo bei psichologinių problemų, šiam reiškiniui reikalinga nauja, išsami analizė. Tyrimo rezultatai suteiktų naujų žinių ir padėtų visapusiškai optimizuoti specialistų veiklą, pasirinkti naujus darbo su rizikos grupės vaikais metodus.

Tyrimo etapai:

1 etapas. Problemos išskyrimas. Šiame etape pagrindinis tikslas – plano sudarymas, etapų suformulavimas, tyrimo metodo pasirinkimas, klausimyno sudarymas, problemos formuluotė.

2 etapas. Tyrimo projektavimas. Rengiamas tyrimo projektas, įvardijama technika ir procedūros, kurie reikalingi renkant, analizuojant problemai svarbius duomenis. Numatome, kokie bus parenkami respondentai, kur ir kada bus atliktas tyrimas.

3 etapas. Duomenų rinkimas, apdorojimas, analizė. Šiame etape parinktas konkretus duomenų rinkimo metodas ir priemonės. Svarbiausiu parinkta anketinė apklausa, kurios metu respondentai gali išsakyti savo nuomonę apie iškeltą problemą.

4 etapas. Išvados ir ataskaitos. Šiame etape daromos išvados ir pateikiama išsami analizė. Privaloma pateikti rekomendacijas, patikimus ir patvirtintus rezultatus.

Darbo struktūra. Darbą sudaro 3 paveikslai, 10 lentelių, 1 priedas. Darbo apimtis 60 psl.

Magistriniame darbe naudojamų sąvokų žodynis

Socialinė pedagogika – tai savarankiška edukologijos mokslo šaka, apimanti ne tik socialinius bet ir kitus mokslus, tyrinėjanti individo, kaip socialinio objekto, ugdymą, taip pat jo apsaugą nuo įvairaus pobūdžio socialinių išpuolių (I. Leliūgienė, 2003).

Socialinis pedagogas – asmuo, įgijęs kompleksinį pedagoginį ir socialinio darbo profesinį pasirengimą dirbti švietimo sistemoje (vaikų globos institucijose). Pagrindinis socialinio pedagogo profesinės veiklos tikslas – vaiko socialinė gerovė, įvairių socialinių paslaugų teikimas vaikui, sudarant prielaidas sėkmingai augančio žmogaus socializacijai. (J. Ambrukaitis , 2000)

Socialinio pedagogo profesija – veiklos sritis, kurioje skirtingų charakterių ir polinkių žmonės realizuoja savo gabumus, interesus ir sėkmingai dirba: susipažįsta su savo globotnių socialinėmis problemomis, tampa „savu“ tam tikram šeimų skaičiui, informuoja juos apie būtiniausių valstybinių ar komercinių tarnybų, sprendžiančių socialines problemas, veiklą (I.Leliūgienė, 1997).

Vaiko globa – tai likusio be tėvų globos vaiko patikėjimas fiziniam ar juridiniam asmeniui (šeimynai ar globos institucijai), jo priežiūra, auklėjimas, asmeninių ir turtinių teisių bei teisėtų interesų atstovavimas ir gynimas (LR Vaiko globos įstatymas, 1998).

Vaikų globos namai – įsatigos, kuriose auklėjami socialiniai našlaičiai, pamestinukai, arba valkataujantys vaikai. (I.Leliūgienė, 2003).

Ugdymas – asmenybę kuriantis bendravimas sąveikaujant su aplinka bei žmonijos kultūros vertybėmis. (V.Kučinskas, R.Kučinskienė, 2000).

Socializacija – tai procesas, kurio metu asmuo išsiugdo techninius įgūdžius ir įgyja žinių, kaip elgtis ir suprasti visuomenę, kurioje gyvena, sužino įvairių elgesio taisyklių, visuomenės nuostatas ir vertybes, kurias pripažįsta ši visuomenė, išmoksta iš visuomenės laikytis šių sociainių taisyklių, kurios reikšmingos kiekvienamžmogui.(G. Kvieskienė, 2005)

Profesija – specializuoto ir kvalifikuoto darbo rūšis, atitinkanti darbo pasidalijimą gamybos ir kultūros sferose, kelianti dirbančiajam specialius reikalavimus (V. Vaitkevičiūtė , 2001).

Specialybė – žmogaus darbo, veiklos sritis, kuriai jis yra įgijęs pakankamai daug žinių, mokėjimų ir įgūdžių dirbti, turi atitinkamą pažymėjimą, diplomą (G. Kvieskienė, 2003).

Kompetencija – tai žmogaus kvalifikacijos raiška arba gebėjimas veikti, sąlygotas individo žinių, mokėjimų, įgūdžių, požiūrių, asmenybės savybių bei vertybių (P.Jucevičienė, D.Lepaitė, 2000)

Kvalifikacija - tam tikrų žinių, mokėjimų, sugebėjimų, įgūdžių ir patyrimo visuma, kurią įgijęs žmogus gali kokybiškai (kompetetingai) dirbti atitinkamos rūšies ir sudėtingumo darbą (V. Kučinskas, R.Kučinskienė, 2000).

Komunikacija - tai procesas, kurio metu žmonės perduoda simbolinius pranešimus, siekia pasikeisti reikšmėmis. Tai informacijos perdavimo ir priėmimo procesas (G.Dubauskas, 2006)

Karjera – tai individualiai suvokta požiūrių ir elgsenos seka, susijusi su darbo patyrimu bei esminiu individo gyvenimu (A.Sakalas, A. Šalčius, 1997).

1. SOCIALINIŲ PEDAGOGŲ PROFESINĖS KARJEROS KOMPETENCIJŲ UGDYMO TEORINIAI PAGRINDAI

1.1. Socialinė pedagogika, kaip teorinis socialinio pedagogo profesinio rengimo dalykas

Socialinė pedagogika – tai pedagogikos šaka, nagrinėjanti visų amžiaus ir socialinių grupių žmonių ugdymą, tiek švietimo įstaigose, tiek įvairiose organizacijose, kuriose jis gali nebūti pagrindinė funkcija.

XIX a. pabaigoje socialinę pedagogiką išgarsino Marburgo filosofas ir pedagogas Paulius Natorpas (1854 – 1924). 1898 m. pasirodė P.Natorpo kūrinys „Socialinė pedagogika“, kurio paantraštėje autorius norėjo pateikti „valios auklėjimo teoriją“, atsižvelgdamas į visuomenę“. Socialinė pedagogika, pasak P. Natorpo, nėra atskira auklėjimo mokslo dalis šalia individualistinės pedagogikos. Priešingai, ji apima visą pedagogiką ir ypač valios pedagogiką. P. Natorpas socialinę pedagogiką suprato kaip mokslą, kurio tyrinėjimo objektas – visuomenė, o ne individas. Jis teigė, kad žmogus tampa žmogumi tik žmonių bendruomenėje. (L. Ušeckienė, 2003).

Socialinę pedagogiką taip pat galima suprasti kaip mokslą, kuris ieško būdų ir priemonių, kaip apsaugoti asmenį nuo žalingos aplinkos poveikio naudojant pozityviosios socializacijos ir prevencijos metodikas. Socialinė pedagogika, nagrinėdama socialinius pedagoginius reiškinius, kurie paprastai susiję su pozityviais arba negatyviais reiškiniais, tokiais kaip gyventojų išsilavinimas, privalomojo ugdymo įgyvendinimas, mokymosi motyvacija, vaikų ir paauglių pedagoginė priežiūra, institucijų galimybė daryti įtaką vaikų socializacijai, asocialaus elgesio prevencija, nepilnamečių socialinio gyvenimo raida, multikultūriškumo raiška ir kt., savo teiginius grindžia statistiniais, sociologiniais, psichologiniais ir pedagoginiais tyrimo metodais (G. Kvieskienė, 2003)

Socialinė pedagogika yra mokslas ir praktika kartu. Ji sukuria asmenybės ugdymą tam tikromis socialinėmis sąlygomis. Socialinės pedagogikos terminą XIX a. viduryje pateikė A. Dystervegas, nors dar Platonas siūlė realizuoti visuomeninį ugdymą, jį suvokdamas kaip tobulos valstybės santvarkos sukūrimo prielaidą. Socialinė pedagogika, kaip savarankiška disciplina paplito tik XX amžiuje. Socialinės pedagogikos pradininku Lietuvoje laikomas profesorius J. Vaitkevičius, kuris savo darbuose nagrinėjo mokinių pažintinių galių raidos priklausomybę nuo socialinės aplinkos bei šalies socialinio ugdymo, problemas.

Viduramžių laikotarpiu visiškai nebuvo rūpinamasi vaikų teisių apsauga, jų socializacija bei gerove. Vaikas buvo asmeninė tėvų nuosavybė ir niekas negalėjo į tai įsikišti. Tėvai galėdavo elgtis su savo atžalomis, kaip tik norėdavo: galėjo parduoti juos į vergiją, nužudyti paaukojant

dievams, sudeginti laužuose, tačiau niekas jų už tai nebausdavo. Našlaičiai ir be tėvų likę vaikai priklausydavo karaliui ir buvo verčiami eiti karo tarnybą, siunčiami atlikti pačias pavojingiausias užduotis, praktiškai pasmerkami mirčiai.

Sovietiniu laikotarpiu įvairiausias asmenybės problemas sprendavo įvairios organizacijos : partinės, komjaunimo, profsajunginės. Minėtoms organizacijoms priklausė vaikų ir suaugusiųjų laisvalaikio organizavimas, aprūpinimas materialiais dalykais, įdarbinimo funkcijos, visapusiškas kišimasis į kiekvieno asmeninius ar šeimos reikalus. Sovietmečiu socialinės pedagogikos apraiškų buvo galima rasti darbo pagal gyvenamąją vietą koncepcijoje, pionierių vadovo funkcijose, užklasinio darbo organizatoriaus veikloje.

1990 metais socialinė pedagogika į gyvenimą įvesta atsiradus tokiam poreikiui. Teorinė ir praktinė socialinė pedagogikos sferos pradėjo formuotis tuo pačiu metu ir atskirai viena nuo kitos: praktika negalėjo remtis mokslinėmis išvadomis, nes socialinės pedagogikos kaip mokslo šakos faktiškai nebuvo, nes dar per mažai sukaupta praktinės patirties teoriniams apibendrinimams.

Socialinė pedagogika kaip teorijos ir praktikos kryptis įsitvirtino XIX a. viduryje, padidėjus visuomenės socialiniam susiskaldymui dėl karų, revoliucijų, masinių migracijų ir reiškinių susijusių su : šeimos krizėmis, bendrų moralinių vertybių krizėmis, beglobių vaikų skaičiaus išaugimu. Taip pat socialinė pedagogika nagrinėja auklėjimo problemas, sąlygotas žmogaus socialinės aplinkos, jo gyvenamos. Socialinė pedagogika grindžiama socialinio ugdymo teorija, kuri aiškina ir prognozuoja jos funkcionavimą kaip socialinę sritį, taip pat nagrinėja individualius grupinius, socialinius ugdymo subjektus, jų tarpusavio sąveiką.

Socialinės pedagogikos tikslas – visuomenėje ugdyti nepakantumą teisės pažeidimams, amoraliam elgesiui, tačiau tai siejama ne su represijomis, o pirmiausia su galimų padarinių prevencija, blogo elgesio įveikimu sąmoningai užbėgant už akių nusikalstamumui jo pradžioje – vaikystėje, paauglystėje. Taigi, anksti nustatyti, kurie vaikai gali blogai elgtis, užkirti tam kelią – svarbi socialinė ir pedagoginė problema (J. Vaitkevičius, 1995).

Atsiradus socialinės pedagogikos kryptčiai, susiformuoja nauja specialybė - *socialinis pedagogas*. Pedagoginiuose universitetuose įvedamas naujas mokomasis dalykas – socialinė pedagogika, atsiranda to paties pavadinimo fakultetai, skyriai, kursai. Pirmieji socialiniai pedagogai atsirado 1989 – 1991 metais. Jie neturėjo kvalifikacinio laipsnio ir darbo patirties, bet daug dėmesio skyrė delinkventiškų vaikų, asocialių šeimų socialiniai reabilitacijai, jų elgesio pozityviems pokyčiams (Kučinskas, Kučinskienė, 2002). Socialiniai pedagogai tiria socialinio ugdymo dėsninumus, optimalius švietimo ir ugdymo būdus įstaigose, tyrinėja integracinius ugdymo procesus, turinčius poveikį delinkventiniam elgesiui.

Socialiniai pedagogai (Vokietija, Danija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Prancūzija, Rusija ir kt.), socialiniai darbuotojai mokyklose (JAV, Kanada), socialiniai asistentai (Prancūzija, Belgija), jaunimo darbuotojai (Jungtinė Karalystė) – tai dar ne visas šių specialistų pareigybių sąrašas, tačiau žymi pagrindines specialybės raidos tendencijas. Anot A. Šiamičio(2002), nepaisant specialybių pavadinimų įvairovės, visi šie profesionalai svarbiausiu savo tikslu laiko tinkamą vaiko politikos vykdymą, vaiko ir jaunuolio gerovę, rūpinasi, kad būtų kuriamas suinteresuotų specialistų bendradarbiavimo tinklas, siekia, kad institucijose, kuriose jie dirba, būtų atliekama profesionali negatyvių socialinių reiškinių prevencija. Anot minėto autoriaus, pirmosios socialinio pedagogo pareigybės Lietuvoje įkurtos 1992 metais Kėdainių rajono Dotnuvos Akademijos ir Kauno Palemono mokyklose, o socialinės pedagogikos pradininkas Lietuvoje yra tarpukario Lietuvos VDU profesorius Vabalas Gudaitis.

V.Kučinskas, R. Kučinskienė (2000) socialinį pedagogą apibrėžia kaip asmenį, turintį socialinio pedagogo aukštąjį išsilavinimą arba aukštąjį socialinio darbo ir profesinę pedagogo kvalifikaciją. Socialinis pedagogas turi būti pasirengęs dirbti socialinėse institucijose, atitinkančiose ugdymo funkcijas, gebėti vaikui teikti socialinę pedagoginę pagalbą ir koordinuoti socialinių paslaugų teikimą. Taip pat padėti vaikui pritapti visuomenėje, bendruomenėje, švietimo ar globos įstaigoje, racionaliai išnaudoti visas galimybes lavintis, mokytis ir augti savarankiškais piliečiais.

Socialinio pedagogo profesija – veiklos sritis, kurioje skirtingų charakterių ir polinkių žmonės realizuoja savo gabumus, interesus ir sėkmingai dirba: susipažįsta su savo globotinių socialinėmis problemomis, tampa „savu“ tam tikram šeimų skaičiui, informuoja juos apie būtiniausių valstybinių ar komercinių tarnybų, sprendžiančių socialines problemas, veiklą (I. Leliūgienė, 1997).

Socialinis pedagogas, dirbantis vaikų globos įstaigoje, privalo būti nuolatinis vaiko socialinės aplinkos dalyvis, turintis tikslą taip paveikti vaiką, kad jis kuo sėkmingiau integruotųsi į sociumą, galėtų pats spręsti jam iškilusias problemas, tobulėtų. Asocialios ir rizikos grupės šeimos yra viena skaudžiausių visuomenės problemų, nes vaikai tokiose šeimose kenčia labiausiai. Tokių šeimų yra visose pasaulio šalyse, tačiau Lietuvoje tokių šeimų skaičius auga gana sparčiai. Asocialumo pasireiškimo priežastys yra įvairios (apsileidimas, elgetavimas, valkatavimas, prostitucija, alkoholizmas ir kt). Asocialios šeimos vaikams formuoja netinkamus elgesio stereotipus, todėl su tokių šeimų vaikais, atsidūrusiais vaikų globos įstaigose, socialiniai pedagogai turi dirbti pagal iš anksto apgalvotas metodikas ir individualizuotus planus, o tam reikalingos specialios žinios, gebėjimai, kompetencijų atnaujinimas bei naujų įgijimas.

1.2.Socialinių pedagogų kvalifikacija ir profesinių gebėjimų ugdymo teorijos

Socialinis pedagogas – asmuo, įgijęs socialinio pedagogo (arba kompleksinį socialinio darbo bakalauro ir profesinį pedagogo pasirengimą), yra pasirengęs dirbti socialinėse institucijose, atliekančiose ugdymo funkcijas ir sugebantis vykdyti socializacijos, ankstyvosios prevencijos, pagalbos prevencijos ir socialinės reabilitacijos programas bei sėkmingas socialines interakcijas įvairaus lygio socialinėse grupėse.

Socialinio pedagogo profesinė kompetencija grindžiama tarptautiniais vaikų teises ir jų teisėtus interesus reglamentuojančiais dokumentais, Lietuvos respublikos įstatymais ir kitais norminiais dokumentais, pedagogų etinio darbo principais.

Socialinio pedagogo pareigybė integruoja dviejų profesijų ypatumus. Viena, jis yra profesionalus pedagogas, gebantis optimizuoti vaiko asmenybės raiškos, sklaidos ir raidos sąlygas, todėl šiuo aspektu socialinis pedagogas, organizuodamas įvairią vaikų veiklą, jų laisvalaikį, įtvirtina asmenybės lygmeniu socialines vertybes, kurių sampratą jie įgyja mokymo procese. Antra, socialinis pedagogas yra socialinis darbuotojas, teikiantis socialinę pagalbą ugdytiniams ir jų tėvams asmenybės raidos probleminėse situacijose. Socialinis pedagogas, dirbantis vaikų globos namuose, turi matyti ugdytinį kaip asmenybę, funkcionuojančią konkrečiomis socialinėmis sąlygomis, įžiūrėti jo dvasinius, socialinius bei fizinius poreikius, padedant ugdytiniui rasti jų tenkinimo būdus.

Socialiniai pedagogai rengiami vadovaujantis Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymu, Vyriausybės 2000 – 2004 metų programa (Žin., 2000, Nr.98 – 3081), Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu (Žin., 1991, Nr. 23 – 593; 1998 Nr. 67 – 1940), vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos nacionaline programa (Žin., 1997, Nr. 21 – 510), socialinių ir pedagoginių mokymosi sąlygų sudarymo programa (Žin., 1999, Nr. 52 – 1696), Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 1999 – 2003 metų programos vykdymo 2001 – 2003 metų priemonėmis, socialinių pedagogų įvedimo ugdymo institucijose programa, kitais norminiais aktais ir rengimo institucijų patvirtintomis programomis.

Socialiniai pedagogai rengiami pagal Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2002 m. spalio 4 d. įsakymą Nr. 1687 „Dėl socialinio pedagogo rengimo standarto patvirtinimo“

Daugiaplanė socialinio pedagogo veikla gali būti skirstoma į siauresnes specializacijas. Anot I. Leliūgienės (1997), yra išskiriamos šios socialinių pedagogų specializacijos kryptys :

- Šeimos socialiniai pedagogai – rengiami pedagoginei veiklai bendro pobūdžio vaikų globos įstaigose, vaikų apsaugos, jų socialinės raidos nuokrypų prevencijos ir koregavimo tarnybose, pagalbos šeimai institucijose ir kt.
- Specialių poreikių vaikų ugdymo socialiniai pedagogai rengiami darbui specialiose vaikų ugdymo įstaigose, darbui su vaikais sveikatos apsaugos sistemose, psichofizinės pagalbos vaikams centruose, visuomeniniuose susivienijimuose ir kt.
- Socialiniai pedagogai – animatoriai rengiami darbui papildomo ugdymo įstaigose, vaikų laisvalaikio bei poilsio institucijose, socialinio ugdymo organizavimo bendruomenėse, vaikų bei jaunimo organizacijose ir kt.

Socialinis pedagogas turi turėti pedagogikos, psichologijos, darbo sociologijos, medicinos, darbo ekonomikos, ergonomikos ir dar daug kitų mokslo žinių. Socialinio pedagogo kvalifikaciją galima įgyti kolegijose, universitetuose, specializuotose persikvalifikavimo studijose, turintiems aukštąjį pedagoginį arba socialinio darbo išsilavinimą.

Asmuo, sėkmingai užbaigęs pagal šį Standartą parengtas Programas, įgija socialinio pedagogo profesinę kvalifikaciją ir gali dirbti apskričių, savivaldybių padaliniuose, švietimo ir kitose socialinėse įstaigose (įvairaus tipo bendrojo lavinimo mokyklose, profesinėse mokyklose, vaikų globos namuose, specialiuosiuose vaikų globos namuose, ikimokyklinėse įstaigose). Baigus studijas pagal standartą, yra suteikiama socialinio pedagogo profesinė kvalifikacija. Yra išskiriamos tokios socialinio pedagogo išsimokslinimo pakopos:

- *Socialinis pedagogas* – profesinė kvalifikacija;
- *Socialinis pedagogas* – bakalauras;
- *Socialinis pedagogas* – magistras;
- *Socialinis pedagogas* – socialinių mokslų daktaras.

Socialinio pedagogo profesinės veiklos tikslas – vaiko gerovės siekis, ankstyvoji prevencija, socialinių įgūdžių ugdymas, vaikui reikalingų paslaugų suteikimas, siekiant išugdyti pilnavertę asmenybę (Kvieskienė, 2003)

Švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl socialinio pedagogo rengimo standarto apibrėžia gebėjimus (Socialinių pedagogų rengimo standarto patvirtinimo, 2002, Nr. 1687), kuriuos įgija asmuo, baigęs studijų programą. Į šios programos tikslus įeina socialinės pedagoginės pagalbos organizavimas, darbas su ugdytinių grupėmis, saugios ugdytinio aplinkos kūrimas, bendradarbiavimas su ugdytojais ir institucijomis, turinčiomis įtaką vaiko ugdymui bei socialinio pedagogo profesinės veiklos tobulinimas.

Socialinio pedagogo profesiniai sugebėjimai atspindi bendrus pedagoginius gebėjimus ir jo veiklos profesinę specifiką. Anot I. Leliūgienės (2003), socialinis pedagogas

turi turėti komunikacinių gebėjimų, taikomųjų gebėjimų, organizacinių gebėjimų, analitinių, pedagoginių bei savireguliacijos gebėjimų.

Taigi, socialiniam pedagogui reikalinga labai daug gebėjimų, norint profesionaliai atlikti savo darbą. Socialinio pedagogo darbas vaikų globos įstaigoje reikalauja dar didesnių profesinių įgūdžių, nes į globos namus patenka vaikai iš rizikos grupės šeimų, pedagogiškai bei socialiai apleisti, dažnai neturintys net minimaliausių socialinių įgūdžių. Tokie vaikai yra neadekvataus elgesio, nesugeba adaptuotis visuomenėje, pasižymi delinkventiu elgesiu, turintys psichologinių problemų. Labai svarbus socialinio pedagogo vaidmuo mažinant tokių vaikų socialinę atskirtį. Reikalingas nemažas žinių, gebėjimų bei kompetencijų bagažas, kad tokiems vaikams būtų suteikta kvalifikuota pagalba. Anot I. Leliūgienės (2003), norint sėkmingai atlikti veiksmus praktikoje, reikalingos tokios žinios, kaip valstybės socialinės politikos pagrindai ir socialinis teisinis vaiko gynimas, teisiniai aktai, reguliuojantys vaikystės ir motinystės, nepilnamečių, neįgalių vaikų apsaugą, specialios žinios ugdymo organizavimui sociume, teorinės žinios iš socialinės pedagogikos istorijos, asmenybės diagnostikos ir socialinės aplinkos teorijos bei metodikos žinios, vaikų socialinio ugdymo formų ir metodų turinio, žinių sistemos valdymas, socialinio darbo su šeima įvairiomis gyventojų grupėmis ir kategorijomis formų bei metodų žinios, mokėjimas analizuoti ir projektuoti socialinį edukacinį darbą, individualios ir grupinės komunikacijos valdymas, pedagoginio konsultavimo kompetencija, ugdymo sociologijos formų ir metodų žinojimas, mokėjimas organizuoti vaikų ir paauglių praktinę veiklą, mokėjimas bendradarbiauti su mokytojais, tėvais, socialinių ir kitų tarnybų specialistais teikiant vaikams ir paaugliams socialinę – edukacinę pagalbą, sociologinių tyrimų taikymas savo veikloje.

Anot Ambrukaičio (2000), socialinis pedagogas – asmuo, įgijęs kompleksinį pedagoginį ir socialinio darbo pasirengimą dirbti švietimo sistemoje (vaikų globos ir ugdymo institucijose). Pagrindinis socialinio pedagogo profesinės veiklos tikslas – vaiko socialinė gerovė, įvairių socialinių paslaugų teikimas vaikui, sudarant prielaidas sėkmingai augančio žmogaus socializacijai. Socialinio pedagogo profesinė pareiga – pastebėti, įvertinti ir padėti įveikti ne tik socialinius vaiko gyvenimo sunkumus, bet ir jo psichologines, elgesio, bendravimo problemas.

Socialinio pedagogo profesija – tai atitinkamomis žiniomis, mokėjimais, sugebėjimais ir įgūdžiais pagrįstos žmonių veiklos kombinacijos, teikiančios jiems materialinio aprūpinimo ir aktyvaus įsijungimo į asmeninio gyvenimo struktūras, prielaidos (V.Kučinskas, R.Kučinskienė, 2000).

Profesinė socialinio pedagogo veikla – tai nuoseklus vaikų ir paauglių socialinis ugdymas, konkrečioje aplinkoje ir mikrosociume, nukreiptas į jų sėkmingą adaptaciją, integraciją ir individualizaciją. Tokios veiklos objektas - vaikas mikrosocialiniame pasaulyje, dalykas – vaiko socialinio ugdymo procesas.

Ne kiekvienas žmogus gali tikti socialiniam pedagoginiam darbui, nes socialinio pedagogo profesija yra viena iš padedančiųjų giliau pažinti žmogų ir jo problemas, o socialinis pedagogas, kaip tos profesijos atstovas, dirba su asmenybe, pasižyminčia tam tikromis psichinėmis savybėmis. Realiai tai reiškia, kad visi socialinio pedagogo klientai gali jį paveikti savo asmeninėmis savybėmis, perduodami savo nuotaikas, įtraukdami į savo problemas. Tuo pačiu metu specialistas, teikiantis pagalbą ir matantis prieš akis tokią psichinę realybę, kurią turi galėti ir privalėti paveikiant klientą, įjungdamas jį į pozityvią veiklą. Socialinio pedagogo užduotis yra ta, kad pirmiausiai jis turi išsaugoti sugebėjimą priešintis negatyvaus poveikio atveju, antra – rodyti kultūrinę empatiją pozityvios veiklos situacijose.

Yra išskiriamos tokios socialinio pedagogo profesinės veiklos kryptys:

- Asmenybės socialinių – psichologinių vertybių, socialinės edukacinės mikroaplinkos įtakos augančiam žmogui analizė;
- Bendravimo įgūdžių su problemine asmenybe ugdymo organizavimas;
- Socialinė psichologinė pagalba ir palaikymas kritinėse situacijose, santykių ir socialinių veiksmų korekcija.

Profesinės žinios bei įgūdžiai yra socialinio pedagogo profesinės veiklos kryptingumo pavyzdinio modelio komponentai. Taigi, socialinis pedagogas atlieka tarpininko, interesų gynėjo, bendros veiklos dalyvio, dvasinio vadovo, socialinio terapeuta, eksperto vaidmenis. Socialinio pedagogo žinių ir gebėjimų hierarchiją sudaro teorinės – metodologinės, metodinės bei taikomosios žinios.

1.3 Socialinių pedagogų kompetencijos ir profesinės karjeros teoriniai konstruktai

Profesijos pasirinkimas labai svarbus kiekvieno žmogaus gyvenime. Yra svarbu pažinti savo pomėgius, gebėjimus, asmenines savybes, kad būtų galima nustatyti, kokiai profesinei veiklai yra tinkams žmogus. Dar Platonas, savo veikale „Valstybė“ yra pasakęs, kad sėkmingas valstybės gyvavimas priklauso nuo to, ar žmonės yra teisingai pasiskirstę pagal profesijas.

Kiekvienoje profesijoje žmogaus darbas yra ne tik daugialypis, bet ir kompleksinis. Profesinės veiklos turinys apima ne tik gebėjimą kokybiškai atlikti tam tikrą kiekį veiklos funkcijų, bet yra neišvengiamai susijęs ir su jų tarpusavio derinimu arba sąveika. Vadinasi, dirbantis, norėdamas kokybiškai (kompetetingai) atlikti savo darbą, turi pasižymėti tam

tikrais funkciniais gebėjimais, kurie vadinami kompetencijomis, įgalinančiomis jį sėkmingai atlikti minėtas veiklos funkcijas (Laužackas, 2005).

Kompetencija – tai žmogaus kvalifikacijos raida arba gebėjimas veikti, sąlygotas žinių, mokėjimų, įgūdžių, požiūrių, asmenybės savybių bei vertybių (Jucevičienė, Lepaitė, 2000)

Socialinė kompetencija – tai gebėjimas veikti, sąlygotas individo žinių, mokėjimų, įgūdžių, asmenybės savybių bei vertybių (Jucevičienė, Lepaitė, 2000).

Socialinė – pedagoginė pagalba – tai vaikų globos namų darbuotojų (socialinių pedagogų, auklėtojų, administracijos) veikla, susijusi su globotinių/ rūpintinių socialinių bei pedagoginių poreikių tenkinimu (<http://socpedagogika.lt/2012-03-11/>). Kompetencijų svarba socialinio pedagogo darbe yra labai didelė. Socialinė kompetencija apima beveik visas socialinio pedagogo kompetencijos sritis: įgūdžius, vertybes, aplinkybes, problemų sprendimą. Studijuojant socialinę pedagogiką, įgijama nemažai kompetencijų, reikalingų profesinei veiklai, tačiau praktikoje dažnai paaiškėja, kad sprendžiant įvairias problemas, vien studijų metu įgytų kompetencijų nebeužtenka, todėl socialinis pedagogas priverstas nuolat tobulinti bei atnaujinti savo žinias.

Šeptenko ir Voronina išskiria *šias socialinio pedagogo kompetencijas*:

- Gebėti tarpininkauti asmenims ar šeimoms iš vienos pusės ir visuomenei, įvairioms valstybinėms struktūroms iš kitos;
- Gebėti vykdyti „trečiojo asmens“ tarp asmens ir mikroaplinkos, tarp suaugusiųjų ir vaikų, šeimos ir visuomenės vaidmenį;
- Gebėti daryti įtaką asmenų santykiams ir bendravimui, situacijai mikrosociume, stimuliuoti ir skatinti klientą vienai ar kitai veiklai;
- Gebėti dirbti neformalaus bendravimo sąlygomis, ginti neformalaus lyderio, pagalbininko, patarėjo pozicijas;
- Gebėti spręsti kliento problemą, kontaktuojant su šeima ir mikroaplinka;
- Gebėti bendrauti ir bendradarbiauti, komunikuoti dialogo pagrindu, kaip lygus su lygiu (Barkauskaitė – Lukšienė, 2002).

Anot Lekavičienės (2001), kardinalūs pastarojo dešimtmečio socialiniai pokyčiai Lietuvoje, vis spartėjantis gyvenimo tempas kelia asmenybei aukštus reikalavimus. Vien profesinė ar akademinė kompetencija nebegali garantuoti asmenybės geros socialinės adaptacijos. Vis dažniau prabylama apie žmogaus socialinį kompetetingumą – sugebėjimą lanksčiai spręsti problemas ir prisitaikyti prie aplinkos sąlygų.

Socialinis pedagogas, dirbdamas vaikų globos įstaigoje, turi turėti nemažai praktinių įgūdžių bei teorinių žinių, būti socialiai visapusiškai kompetetingas. Labai svarbu dirbti

su kvienu vaiku individualiai, priartinti globos institucijos gyvenimo sąlygas prie šeimos aplinkos, taip palengvinant globotinio / rūpintinio socializaciją. Ugdyti delinkventinio elgesio vaikus reikalingos ypatingos kompetencijos. Dirbant su tokiu vaiku tenka naudoti plačias psichologines žinias, socialinio – pedagoginio darbo rekomendacijas.

Socialinio pedagogo profesinio rengimo standartas (toliau- Standartas) nurodo reikalavimus socialinės pedagogikos neuniversitetinių studijų programai (toliau- Programai) ir studijų organizavimui.

Standartas parengtas pagal:

- Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymą.
- Socialinio pedagogo kvalifikacinius reikalavimus ir socialinio pedagogo pareigines instrukcijas. Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2001 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr.1667.
- Neuniversitetinių studijų rezultatų baigiamojo vertinimo nuostatas. Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2002 m. sausio 15 d. įsakymu Nr. 35.
- Vilniaus pedagoginio universiteto Socialinės pedagogikos katedros ir Utenos kolegijos Sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos fakulteto atliktais kvalifikacinių tyrimų rezultatais.
- Standartas parengtas pagal V profesinio išsilavinimo lygį, jame numatytas studijų testinumas VI išsilavinimo lygiu ir testinis kvalifikacijos tobulinimas.

Asmenys, sėkmingai užbaigę pagal šį Standartą parengtas Programas, įgyja socialinio pedagogo profesinę kvalifikaciją ir gali dirbti apskričių, savivaldybių padaliniuose, švietimo ir kitose socialinėse įstaigose (įvairaus tipo bendrojo lavinimo mokyklose, profesinėse mokyklose, vaikų globos, specialiosiose vaikų globos, ikimokyklinėse įstaigose ir kt.).

Socialinis pedagogas siekia padėti ugdytiniams geriau adaptuotis visuomenėje, bendruomenėje, švietimo ar globos įstaigoje, kitose socialinėse įstaigose, atliekančiose ugdymo funkcijas, racionaliau išnaudoti visas teikiamas galimybes lavintis, mokytis ir augti savarankiškais piliečiais. Socialinis pedagogas kartu dirba su pedagogais, klasių auklėtojais, kitais specialistais, tėvais ar teisėtais vaiko atstovais, bendruomene. Pagrindinis socialinio pedagogo veiklos tikslas – vaiko gerovė, saugumas siekiant pozityvios integracijos ir socializacijos visuomenėje, skatinant visavertę asmenybės raišką, pilietinę brandą.

Siekdamas šių tikslų, socialinis pedagogas dirba (atlieka užduotis) tokiose veiklos srityse, kaip socialinės pedagoginės pagalbos ugdytiniui organizavimas, darbas su ugdytinių grupėmis, saugios ugdytinio aplinkos kūrimas, bendradarbiavimas su ugdytojais ir institucijomis, turinčiomis įtakos ugdytinio ugdymui, socialinio pedagogo profesinės kompetencijos tobulinimas.

Socialinio pedagogo rengimo apimtis - 140 kreditų, trukmė - 3,5 metų. Programoje turi būti numatytos ne mažiau kaip dvi specializacijos. Kiekvienai iš jų turi būti skiriama ne mažiau kaip 10 kreditų. Specializacijos pasirenkamos įvertinus darbo rinkos poreikius. Socialinės pedagogikos praktinėje veikloje rekomenduojamų specializacijų pavyzdžiai:

- Socialiniai pedagogai švietimo ir globos, neformaliojo ugdymo įstaigose (visų tipų bendrojo lavinimo, profesinėse mokyklose, kolegijose, aukštosiose mokyklose, vaiko globos, internatinėse, jaunimo, ikimokyklinėse įstaigose, laisvalaikio centruose, nevyriausybinėse organizacijose).
- Socialiniai pedagogai specialios paskirties švietimo ir globos institucijose (darbui su vaikais, turinčiais psichinę ir fizinę negalią, elgesio sutrikimų, su asmenimis, kuriems laikinai atimta arba apribota laisvė perauklėjimo arba bausmės atlikimo vietose).
- Socialiniai pedagogai, dirbantys socialinių ligų (narkotikų, psichotropinių medžiagų, alkoholio, smurto ir prievartos, prostitucijos, AIDS ir kt.) prevencijos ir reabilitacijos srityje (pedagoginiai psichologiniai centrai, narkomanijos ir kt. reabilitacijos centrai, specializuoti centrai atskiroms socialinėms grupėms ir kt.).
- Socialiniai pedagogai socialinės veiklos organizavimui ir vadybai (darbas bendruomenėje, vaikų teisių apsaugos tarnybose, savivaldybių ar regioniniuose socialinės paramos centruose, švietimo valdymo struktūrose ir kt.).

Socialinio pedagogo kompetencijos lygis labai susijęs su jo *karjeros* siekimo ir vystymo galimybėmis. Žodis *karjera* kilęs iš lotyniško žodžio *carraria*, reiškiančio žmogaus gyvenimo kelią arba prancūziško *carriere*, reiškiančio veikimo dirvą, sritį, profesiją. Šių sąvokų aiškinimai įrodo, kad yra keli skirtingi karjeros aiškinimai: vienas susijęs su konkrečia veikla, kitas – su žmogaus gyvenimo planavimu ir jo įgyvendinimu.

Šių dienų socialiniams pedagogams karjeros siekimas yra ypač akcentuojamas, kadangi atsirado konkurencija tarp specialistų, specialybė tapo labai populiari, kartu išauginusi nemažą skaičių darbuotojų. Daugelis aukštųjų mokyklų rengia socialinius pedagogus, ypač didžiuose miestuose. Taigi, norintys turėti geresnes galimybes gyventi ir dirbti pagal savo siekius, socialiniai pedagogai privalo gebėti planuoti savo karjerą, būti pasirengę nuolatiniam mokymuisi, asmeniniam bei profesiniam tobulėjimui, savo kompetencijų bei kvalifikacijos kėlimui, taip sėkmingai konkuruodami darbo rinkoje.

Individualus karjeros planavimas, kaip tikslinga ir kryptinga veikla šiuo metu dažnam atrodo tik teorinių abstrakcijų lygmenyje įmanomas optimalių savo ateities perspektyvų modeliavimas, tačiau praktikoje labai sunkiai pasiekiamas idealas. Iš tikrųjų realiu karjeros

planavimu siekiama ieškoti tokių sąlygų, kurios atitiktų individo siekius ir gebėjimus bei jo socialines, ekonomines ir kt. galimybes. Kryptingai planuodamas ir organizuodamas karjerą, individas turi daugiau galimybių pasiekti norimų tikslų ir pasitenkinimo bei pasitikėjimo savimi sustiprėjimo, negu atsiduodamas atsitiktinių aplinkybių valiai. (Kučinskas V., Kučinskienė R., 2000).

Taigi, galime teigti, kad socialiniams pedagogams šiandien yra aktuali jų profesinė karjera ne tik kaip optimalių rezultatų siekimas savo darbe bei atliekamoje veikloje, bet ir kaip asmeninis tobulėjimas, asmenybės gabumų ir polinkių realizavimas per socialinio pedagogo profesinę veiklą.

2. SOCIALINIŲ PEDAGOGŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMAS VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE

2.1. Įstatyminės bazės, reglamentuojančios socialinių pedagogų kompetencijų ugdymą, apžvalga

2003 metais LR Vyriausybė vaiko teisių apsaugos valdymo sritį paskyrė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai ir nustatė kitų ministerijų kompetenciją, t.y. Švietimo ir mokslo, Vidaus reikalų, Teisingumo ir Sveikatos apsaugos ministerijos nustatytas papildomas funkcijas, susijusias su vaiko teisių apsaugos įgyvendinimu. (LRV 2003 m. vasario 6 d. nutarimas Nr. 194). Ilgą laiką vaikų globos namai buvo kuruojami Švietimo ir mokslo ministerijos, bet nuo 2003 metų vaikų globos namai perduoti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, vykdydama jai pavestus uždavinius ir vadovaudamasi savo įstaigos nuostatais, koordinuoja socialinės globos įstaigų veiklą

Nuo 2001 m. rugsėjo 1 dienos pagal Vyriausybės patvirtintą programą šalies švietimo įstaigose pradėti steigti socialinių pedagogų etatai. Pirmiausia buvo steigiami švietimo įstaigose, vėliau - globos namuose, kolegijose, ikimokyklinėse įstaigose, vaiko teisių apsaugos tarnybose, laisvalaikio, reabilitaciniuose bei dienos centruose ir kitur. Iki 2003 metų pabaigos socialinių pedagogų etatai buvo finansuojami Švietimo ir mokslo ministerijos, vėliau - iš moksleivių krepšelio lėšų. Socialinis pedagogas turi būti pasirengęs dirbti švietimo įstaigose bei socialinėse institucijose, atliekančiose ugdymo funkcijas, gebėti teikti vaikui socialinę pedagoginę pagalbą, panaudoti ir kūrybiškai perteikti teorines žinias, rengti socialines programas ir projektus, užtikrinti laisvalaikio veiklos formų įvairovę vaikų užimtumo kontekste. Akivaizdu, kad socialiniams pedagogams priskiriama labai plati veiklos sfera, reikalaujanti didelio teorinio pasirengimo bei nuolatinio mokymosi.

Socialinių pedagogų rengimas ir kvalifikacijos suteikimas vykdomas Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. bakandžio 4 d. nutarimu Nr.368 patvirtintą bendrąjį studijų sričių ir kryptių, pagal kurias vyksta nuosekliosios universitetinės ir neuniversitetinės studijos Lietuvos aukštosiose mokyklose, klasifikatorių ir pagal šias studijų kryptis suteikiamų kvalifikacijų sąrašą (Žin., 2001, Nr.31 – 1027). Socialinis pedagogas atsako už profesionalų komandos socialinėms problemoms spręsti telkimą, bendradarbiavimo ir demokratiškos aplinkos skatinimą bei profesinės kompetencijos tobulinimą. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/01_12_1667.htm

Socialinis pedagogas dirba vadovaudamasis tarptautiniais vaikų teises ir interesus ginančiais dokumentais, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, LR Civiliniu kodeksu, LR Konstitucija, LR įstatymais. Socialinio pedagogo darbą reglamentuoja du dokumentai – *Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtinti pareiginė instrukcija ir kvalifikaciniai reikalavimai*. Socialiniams pedagogams priskiriamas labai platus funkcijų spektras: koordinavimas, švietimas, informavimas, prevencija, diagnostika, projektų vadyba, tyrimai, bendradarbiavimas, socialinės aplinkos tyrimas, komandinis darbas. Todėl socialiniams pedagogams ypač aktualu nuolat tobulinti savo kvalifikaciją, operatyviai susipažindinant su naujausiais teisiniais ir veiklos dokumentais, visapusiškai plėtojant savo asmenines ir profesines kompetencijas. Labai svarbu, kad socialiniai pedagogai galėtų lengvai gauti prieinamą, susistemintą ir kompleksinę informaciją ir pagalbą, susijusią su profesine veikla, plėsti savo kompetencijas, dalintis savo gerąja patirtimi su kolegomis, gauti pirminę specialistų konsultaciją sprendžiant sudėtingas problemas, vienyti ir daryti įtaką valdžios intencijoms, sprendžiant darbo sąlygų ir apmokėjimo gerinimo klausimais.

Sparčiai besikeičianti šalies situacija skatina tobulinti įvairių sričių kompetencijas. Socialiniams pedagogams dažnai tenka spręsti krizines situacijas, jų sprendimui reikia ne tik naujų žinių, bet ir kolegų pagalbos. Labai svarbiu tampa tarpinstitucinis bendravimas, dalijimasis patirtimi su kolegomis, dirbančiais vaikų globos namuose.

2.2. Kompetencijų ugdymas besimokančios organizacijos kontekste

Pastarieji visuomenei keliami iššūkiai reikalauja tam tikro atsako, kuriuo gali būti tik besimokančios visuomenės poreikis. Besimokančios visuomenės pagrindas turėtų būti mokymasis visą gyvenimą. Tik mokymosi visą gyvenimą kontekste įmanomas individo nuolatinis tobulėjimas ir gyvenimo kokybės pilnavertiškas siekimas. Anot P. Jucevičienės (2007), tam, kad žmogus tobulėtų, užsitikrintų dvasinio ir materialinio gyvenimo kokybę, aplinka jį turi įgalinti mokytis visą gyvenimą.

Būtina valdyti savo karjerą mokymosi visą gyvenimą kontekste. Tai turėtų būti individo strateginė veikla, pasižyminti atsakomybe, savarankiškumu bei nuolatinio tobulėjimu. Mokymosi visą gyvenimą memorandume teigiama, kad visi turi siekti bendro tikslo – sukurti tokią Europą, kurioje kiekvienas galėtų pilnai vystyti savo gebėjimus ir jausti, kad gali prisidėti prie savo bendruomenės.

Žmogus ir aplinka, kurioje jis gyvena, yra nuolatinėje abipusėje sąveikoje. Aplinka kinta taip sparčiai, kad žmogus, norėdamas suspėti kartu su ja, turi keisti ne tik savo vaidmenis,

bet ir atsižvelgti į tiems vaidmenims keliamus reikalavimus, nuolat šviestis ir ugdyti savo kompetencijas. Anot P. Jucevičienės (1997), visuomenės aspektu švietimas yra pagrindinė ugdymo funkcija, atspindinti žmonijos ir konkrečios visuomenės patirties bei fundamentaliųjų vertybių pateikimą.

Taigi, norint pasiekti gyvenimo darną, pirma sąlyga yra neišvengiamas tobulėjimas. Žmogus privalo planuoti savo tobulėjimą, įvertinant visas galimybes, nustatant galimas ir jau esamas kliūtis, siekiant jas šalinti ar ieškant kitų alternatyvių būdų. Labai svarbu šį procesą valdyti, nes tik iš anksto viską palnuojant, galima pasiekti efektyvaus tobulėjimo.

Vystantis žinių visuomenei, švietimas tampa svarbia visuomenės, organizacijų, individo efektyvios veiklos sąlyga ir galinga priemone <...>. Pirmiausia švietimas kaip reiškinys turi būti ne izoliuotas nuo visuomenės, žmonių gyvenimo, bet turi egzistuoti žmonių gyvenime. Tai reiškia, kad pati visuomenė turi švietimą organizuoti, o švietimas realaus gyvenimo galimybes turi naudoti kaip savo edukacines aplinkas. P. Jucevičienė (2007).

Žmogus, dirbdamas savo organizacijoje ir siekdamas tobulėti tiek profesinėje srityje, tiek asmeninėje, turi plėsti savo kompetencijas, kad pasiektų tam tikrų užsibrėžtų rezultatų. Anot Simonaitienės (2003), apibūdinant besimokančią organizaciją, akcentuojami: skatinimas mokytis, mokymosi gebėjimų ugdymas, mokymosi tempas, nuolatinis savo paties tyrimas, žinių kūrimas, žinių ir informacijos sklaida organizacijoje, mokymosi organizacijoje lygiai, pokyčiai organizacijoje, jos veikloje, gaminamoje produkcijoje, tarpusavio santykiuose. Minėta autorė teigia, kad mokymasis turi būti pagrindinė organizacijos kultūros vertybė.

Ne išimtis yra ir vaikų globos namų organizacija. Čia turi būti skiriamas ypatingas dėmesys darbuotojų mokymuisi bei tapimui nuolat besimokančia organizacija. Vaikų globos namai, kaip įstaiga, turėtų suprasti naujovių svarbą, nuolat atsinaujinti, tobulėti, skatinti įstaigoje dirbančiuosius keistis, įgyti naujų įgūdžių bei gebėjimų, taip plečiant savo kompetencijas. Savaimė suprantama, vien skatinimo neužtenka. Globos namų vadovybė turėtų užtikrinti pavaldinių tobulėjimą, šalinti kliūtis, kurios trukdytų mokymosi užtikrinimą visose organizacijos struktūrose, ieškoti galimų rėmėjų, kurie skirtų organizacijai lėšų darbuotojų tobulėjimui. Kaip teigia M. Addleson (1996), santykiai ir bendradarbiavimas lemia besimokančios organizacijos bruožus. Esminis dalykas yra žmonių požiūris ar nuostata kitų žmonių atžvilgiu.

Kadangi pastaruoju metu labai sunku išlikti darbo rinkoje dėl nuolat vykstančių pokyčių, besikeičiančių žinių, atsiranda didelė konkurencija, todėl tikėtina, kad ne visų organizacijų vadovai suintersuoti savo pavaldinių tobulėjimu. Gali būti, kad yra baiminamąsi prarasti savo darbo vietą, kad pavaldinys, turintis aukštesnę kvalifikaciją, atsiradus galimybei pretenduos į aukštesnį postą, taip pakeisdamas vadovą, todėl labai svarbiu tampa besimokančios

organizacijos vystymas, kuris padėtų tinkamai pažvelti į tobulėjimo svarbą tiek vadovams, tiek organizacijoje dirbantiems darbuotojams.

Jei vaikų globos namai dar iki šiol nėra nuolat besimokanti organizacija, būtų tikslinga ją vystyti pasitelkiant kai kuriuos žingsnius. Anot P. Jucevičienės (2007), reikėtų atrasti iniciatorius, kurie suprastų besimokančios organizacijos esmę ir būtų siekiantys jos vystymo; iniciatoriai besimokančios organizacijos idėją pristatytų organizacijai; vadovybė turėtų susidomėti besimokančios organizacijos veikla bei motyvuotai iekoti žinių apie besimokančią organizaciją; būtina specialiai parengti vadovus besimokančios organizacijos vystymui ir jos funkcionavimo palaikymui; vadovams reikėtų įgyti bazinių besimokančios organizacijos vystymo žinių; vadovybė turi apsispręsti vystyti besimokančią organizaciją, priimti pagrindinius sprendimus dėl besimokančios organizacijos vystymo įtraukimo į organizacijos vystymo strategiją; organizacijoje diskutuoti, ar šiuo metu esantys organizacijos elgsenos modeliai sudaro sąlygas vystyti besimokančią organizaciją; vadovybė turėtų priimti būtinus sprendimus dėl organizacijos elgsenos modelių kaitos strategijos ir taktikos; turi būti pradama kurti atlyginimo ir vertinimo sistema, reaguojant į išskirtinę kompetenciją ir jos augimą; vadovybė turi priimti sprendimus dėl aktyvios veiklos skleidžiant besimokančios organizacijos idėjas; įgalioti vadovai bei vadybininkai turėtų imtis organizuoti besimokančios organizacijos idėjų sklaidą, sukurdami inkubatorinį mokymosi partnerystėje tinklą; besimokančios organizacijos idėjos populiaria forma turi būti skleidžiamos visoje organizacijoje (žiniasklaida, diskusijos, susirinkimai ir kt.); atsakingi už besimokančios organizacijos vystymą asmenys turėtų diskutuoti su organizacijos nariais dėl jos reikalingumo ir naudoti kitas priemones, siekdami besimokančios organizacijos visuotinės vystymo motyvacijos; organizacijoje turėtų būti bendrai susitariama vystyti besimokančią organizaciją arba sprendžiama vystyti besimokančią organizaciją tam tikroje organizacijos dalyje – viename ar keliuose padaliniuose; visi turėtų susitarti dėl metaforinio vaizdo – meno kūrinio, kurio tema – „Mūsų organizacija – besimokanti organizacija“; turi vykti visų darbuotojų, dalyvaujančių vystant besimokančią organizaciją, mokymai (formalūs ir neformalūs); palaipsniui turėtų būti sukuriama vertinimo ir atlyginimo sistema, lankščiai reaguojanti į visų organizacijos narių išskirtinę kompetenciją; visi darbuotojai, veikiantys besimokančioje organizacijoje, turėtų įvaldyti ir dirbant taikyti mokymosi, kaip mokytis ir žinių konstravimo metodus; žinių valdymo funkcija turėtų būti įtraukiama į besimokančios organizacijos darbuotojų darbo struktūrą; organizacijoje turi būti kuriama kompetencijos, įgytos formaliu ir informaliu būdu, pripažinimo sistema; tobulinami veikiantys bei kuriami nauji mokymosi partnerystėje tinklai ir visi besimokančios organizacijos darbuotojai turėtų galimybę dalyvauti jiems reikalinguose mokymosi partnerystėje tinkluose.

Kad ši sistema veiktų, turi būti sukurtos atitinkamos taisyklės, kurios vertintų elementų tarpusavio sąveiką. Kiekvienos organizacijos specifika skiriasi viena nuo kitos, vaikų globos namuose taip pat yra savita sistema, todėl darbuotojams turėtų būti sudarytos pilnavertės sąlygos gilintis ir tobulėti vaikų globos sistemos srityje, plėsti savo kompetencijas, kelti kvalifikaciją, kad būtų pasiektas kuo efektyvesnis rezultatas, ugdant ir ruošiant saavrunkiškam gyvenimui be tėvų globos likusius vaikus.

2.3. Vaikų globos namai, kaip vaikų socializacijos institucija

Anot J. Vaitkevičiaus (1995), socializacija – žmogaus adaptavimasis jį supančių žmonių bendrijoje. Jis reiškiasi tuo, kad žmogus, gyvendamas grupėje, visuomenėje perima grupės, visuomenės patirtį, papročius, kalbą ir kt., tai yra, perima žmogaus sukurtą kultūrą ir taip tampa visavertis tos visuomenės narys. Žmogus tampa socialus, gyvendamas tarp žmonių, perimdamas žmogiškųjų santykių įvairovės patirtį, suvokia pats save, įgyja tapatumo ir išskirtinumo iš kitų jausmų. Anot P. Jucevičienės, vienas iš pagrindinių šiuolaikinio švietimo tikslų – asmenybės socializacija konkrečioje aplinkoje (mažesnėje – gyvenamosios vietos bendruomenėje, didesnėje – savo šalyje, makrolygiu – kontinento, pasaulio mastu).

Nuolat keičiantis šalies ekonominei situacijai, plintant bedarbystei, alkoholizmui, narkomanijai, atsiranda šeimų, kurios nebepajėgia savo vaikų auklėjime atlikti socialinės funkcijos. Dėl minėtų priežasčių tokių tėvų vaikai atsiranda vaikų globos namuose. Tokiems vaikams dažnai būdingi fiziniai bei psichiniai vystymosi sutrikimai, kurie yra netinkamo ugdymo ar patirtų traumų pasekmė. Dažnas vaikas yra linkęs į delinkventinį elgesį, alkoholizmą bei tam tikrus seksualinius nukrypimus. Vaikų globos auklėtiniai, nepatyrę motinos meilės, šilumos turi daugybę problemų. Atskyrimas nuo tėvų formuoja neurotinius, emocijų bei elgesio nukrypimus. Prieš patenkant į globos įstaigą, didžioji dalis vaikų ir paauglių būna patyrę stresinių, traumuojančių įvykių, tokių kaip seksualinė prievarta, nepriežiūra, apleistumas, skurdas ir t.t. Visi šie faktoriai sudaro didelę prisitaikymo problemų bei psychopatologijos išsivystymo riziką. Vien gailėsčio ar užuojautos tokiems vaikams neužtenka, todėl socialiniam pedagogui, dirbančiam vaikų globos namuose su tokiais vaikais, reikalingas nemažas specialiųjų kompetencijų bagažas, norint suteikti tinkamą pagalbą.

Socialinio pedagogo veikla yra labai svarbi šiaurinėi visuomenei. Esant nuolatinei socializacijai, kiekvienam žmogui gali tekti pakliūti į keblią situaciją, todėl reikalinga pastoviai sudaryti prevencines galimybes nuolatinei socializacijai gerinti. Kaip teigia A. Juodaitytė (2003), socializacija – ne tik ilgalaikis, bet ir daugkartinis, nuolat pasikartojantis ir

dinamiškas procesas. Ji padeda individui įsijungti į visuomenės gyvenimą, įsigyti socialinį statusą, rinktis specialybės studijas, suvokti savo galimybes, siekius bei būsimas pasekmes, kartu įgalindama socialiai keistis. Socializacijos pagrindu vyksta kiekvienos asmenybės gebėjimų, suvokimų, realių galimybių ir motyvų realizacija. Anot E. Iljin (2000), psichologiniai faktoriai dalyvauja konkrečiame motyvaciniame procese, jie lemia žmogaus sprendimus ir pasirinkimus. Tokie psichologiniai faktoriai tampa priimto sprendimo argumentais.

Vaiko socializaciją lemia trys pagrindinės sąlygos. Pirma, vaikas turi gimti žmonių visuomenėje, tai yra pasaulyje, kuriame jis galėtų socializuotis. Antra, vaikas turi turėti būtiną biologinį paveldą. Jei vaikas turi sudėtingų psichinės negalės problemų, tolydi socializacija įmanoma, tačiau gali būti ypač sudėtinga. Trečia, vaikas turi turėti galimybes užmegzti, reikšti ir kurti emocinius ryšius, bendrauti su kitais, reikšti meilę, dėmesį, simpatijas, gėdą, pyktį, galilestį, pagarbą. Kiekviena iš šių sąlygų taip pat yra svarbi kaip pagrindinė medžiaga, gilinantis į socializacijos fenomeną. (Kvieskeinė G., 2005). Vaikams, gyvenantiems vaikų globos namuose, labai svarbu įveikti socializacijos trikdžius, įgyti žinių, kaip elgtis visuomenėje, kurioje gyvena, sužinoti įvairiausių elgesio taisyklių, suprasti visuomenės nuostatas bei vertybes, kurias pripažįsta visuomenė, išmokti prisitaikyti prie socialinių taisyklių, reikšmingų kiekvienam žmogui (G. Kvieskienė, V. Indrašienė, 2008)

Anot Radzevičienės (2002), vaikams, augantiems institucijose, būdingas emocijų skurdumas, prierašumo stoka, bendras pasyvumas, apatija, menkas domėjimasis aplinka, verksmingumas, nerimas. Šie bruožai taip pat paauglystėje turi tendenciją peraugti į emocijų ir elgesio sutrikimus. Reikėtų pabrėžti, kad užsienio šalių autorių tyrimai rodo, kad vaikų vystymosi ir elgesio sutrikimų problemos kyla ne vien iš patirtų ankstesnių išgyvenimų būnant šeimoje, bet ir dėl nepalankių gyvenimo sąlygų vaikų globos namuose. Dažnai minėtose įstaigose dirbantys specialistai dėl žinių, gebėjimų, kompetencijų ar tiesiog patirties stokos nesugeba reikiamai išspręsti emociškai pažeistų vaikų poreikių ir reikalavimų. Būtent dėl šių priežasčių jau esamos vaikų problemos tik gilina savo šaknis, padėdamos atsirasti naujoms.

Skurdžią vaikų socialinę patirtį sąlygoja monotoniška įstaigos aplinka, veikla, neigianti vaiko individualumą. Institucijose aplinka negali sudaryti vaikui tokių sąlygų, kad vaikas jaustųsi emociškai saugus ir mylimas, perimtų elementarią socialinę patirtį, suprastų suaugusiųjų tarpusavio santykius, natūraliai įgytų dorovės ir moralės pradmenis, t.y. institucija negali perimti ugdymo šeimoje funkcijų (Radzevičienė, 2006). Socialiniams pedagogams tenka nelengva užduotis, jie turi vaikų namų aplinką priartinti šeimai, sudaryti palankias sąlygas vaiko raidai, brendimui, asmenybės vystymuisi, o tam reikalingos ne tik kompetencijos, įgytos studijų metu, bet ir jų atnaujinimas, atitinkantis šių dienų situaciją. Sergėdami vaiko gerovę, socialiniai pedagogai turi pasitelkti humanizmo mąstytojų, įvairiausių praktikų pedagogų patirtį, jie turi

būti pagrindiniai pozityviosios socializacijos vadovai, socialinės pagalbos globotiniui/rūpintiniui koordinatoriai bei iniciatoriai. Pozityviojoje socializacijoje neapšėinama be kitų šios srities specialistų: klasės auklėtojų, mokytojų, psichologų, neformaliojo ugdymo intitucijų ir kt., bet kadangi vaikas gyvena vaikų globos namuose, socialiniai pedagogai tampa pagrindiniai pozityviosios socializacijos organizatoriai ir nenutrūkstamą socailinės pagalbos vaikui procesą modeliuoja ir organizuoja keliais etapais.

Pirmajame „*tiriamąjo – vertinąmojo – planavimo*“ etape specialisatai dokumentuoja procesą, apklausia vaikus, pedagogus, pranešusius apie problemą, išanalizuoja ir aprašo problemą socialiniame ekologiniame kontekste, nustato institucijas, kurios galėtų profesionaliai padėti, nustato procesus ir šio proceso prioritetus. Antrajame „*problemąs sprendimo ir tikslų įgyvendinimo*“ etape socialiniai pedagogai nustato prioritetinius problemas sprendimo uždavinius, numato intervencines ir pedagogikos metodikas, veiklos scenarijus, koordinuoja suplanuotą procesą ir pagal galimybes patys vykdo pasirinktas strategijas. Trečiajame „*galutinio įvertinimo*“ etape socialiniai pedagoagai aptaria problemą su globotiniu, jo artimiausia aplinka, asmenimis, dalyviais sprendžiant problemą, padaro išvadas dėl problemos tendencijų, fiksuoja pagalbos modelio įvertinimą ir savęs įsivertinimą, rengia rekomendacijas arba problemos sprendimo aprašymą visiems proceso dalyviams (G. Kvieskienė, 2003).

Socialinis pedagogas turi būti labai geras savo veiklos vadybininkas, nes socializacijos ugdymo vaikų globos namuose proceso valdymas, socialinė pagalbos proceso organizavimas ir koordinavimas – ypač sunkus darbas. Griežtai neplanuojant ir nereglamentuojant savo veiklos, galimos neigiamos pasekmės. Taip pat savo darbe socialinis pedagogas turi vadovautis tam tikrais principais. Jis turi siekti išaugoti kiekvieno vaiko orumą, kiekvienam vaikui suteikti vienodas galimybes, laikytis konfidencialumo, užtikrinti , kad į vaiko nuomonę būtų atsižvelgiama sprendžiant visas krizines šeimos ir globos situacijas. Socialiniai pedagogai turi būti atsakingi už intervenciją prevenciniais ir krizės atvejais, o tai reiškia, kad būtinas nuolatinis kvalifikacijos tobulinimas ir praktinių situacijų analizė, norint įtvirtinti vaiko gerovę.

Taigi, socialinis pedagogas vaikų globos įtaigoje vaidina daugelį svarbių vaidmenų, todėl jam reikalingos įvairiausios kompetencijos, įtvirtintos specialybės standarte. Socialinis pedagogas privalo nuolatos vykdyti penkis pagrindinius profesinės veiklos uždavinius, tokius, kaip: optimalių sąlygų pozityviajai vaikų socializacijai sudarymas, socialinės pedagoginės pagalbos globotiniui planavimas ir organizavimas, socialinių projektų institucijos viduje ir bendruomenėje inicijavimas ir koordinavimas, darbo organizavimas mikrosociume ir makrosociume bei savo profesinės veiklos nuolatinis tobulinimas (G.Kvieskienė, 2003).

Vaikų globos namai dažnai dalyvauja įvairiuose socialiniuose projektuose, todėl socialinai pedagogai turi sumaniai naudoti projektinio darbo metodus, socialinių problemų sprendimui pritraukdami papildomas lėšas, taip siekiant telkti visos teritorinės bendruomenės žmonių išteklius nepilnamečių nusikalstamumo, kvaišalų naudojimo prevencijai, o tai labai svarbu siekiant sėkmingos vaikų ir paauglių socializacijos.

Be pagrindinių kompetencijų – pozityviosios socializacijos formavimo, socialinės pagalbos teikimo globotiniui, socialinis pedagogas turi būti pagalbininkas profesinio kryptingumo ugdyme. Socialinis pedagogas turi ugdyti globotinį kaip asmenybę ir teikti jam tam tikrus pagrindus konkrečiai būsimai veiklai. Reikėtų, kad globotinis pažintų save, savo pomėgius, gebėjimus, laiku būtų supažindintas su esamomis profesijomis, jų specifika, kad mokėtų įvertinti savo norus, realias galimybes. Labai svarbu paruošti būsimą visuomenės narį, padėti jam surasti savo vietą gyvenime, kaip darbo rinkos pilnaverčiam dalyviui.

Profesijos rinkimasis – ilgalaikis mini sprendimų, kuo būti, kaitos procesas iki galutinio apsisprendimo. Jis prasideda ankstyvojoje vaikystėje ir tęsiasi iki profesijos įgijimo, o dažnai ir visą gyvenimą (L. Jovaiša, 1999).

Nuo profesijos sėkmingo pasirinkimo priklauso žmogaus gyvenimo kokybė, ateitis, būsimos šeimos visokiariopa gerovė. Ikimokyklinio amžiaus globotiniai taip pat turi būti supažindinami su profesijomis. Tai galima daryti taikant pasakojimus, žaidimus, pokalbius ir ekskursijas. Dar atkreipti globotinių dėmesį į profesijų pasaulį galima dailės, rankdarbių, diskusijų užsiėmimų metu. Globotiniams būtina pažadinti norą mąstyti apie savo būsimą profesiją, svajoti, kuo bus užaugę.

Mokyklinio amžiaus globotiniai, gyvenantys vaikų globos namuose, lanko mokyklas ir kai kuriose iš jų jie yra supažindinami su profesiniu rengimu, kai kuriems yra vedamos karjeros pamokos, tačiau didžiąją dienos dalį ir savaitgalius vaikai praleidžia globos institucijoje, todėl turi didesnę galimybę apie būsimas profesijas diskutuoti su socialiniu pedagogu. Todėl šiems specialistams privalu turėti bent minimalias profesinio kryptingumo ugdymo žinias, kad galėtų teikti ir šią, nemažiau svarbią pagalbą, suprasdami, kad „profesinio rengimo tikslas – tai sąmoninga, savarankiška, veikli tautos ir valstybės reikmėms subrendusi asmenybė, kuri remdamasi dalykinėmis ir bendražmogiškomis vertybėmis, kuria asmeninį gyvenimą, materialines ir dvasines vertybes bei visuomenės gerovę (R. Laužackas, 2005).

2.4. Profesinės karjeros projektavimo galimybės vaikų globos namuose

Šiandieninių permainų laiką žymi sparti darbo pasaulio kaita, dėl ko sunku tiksliai numatyti perspektyviausių kvalifikacijų poreikį, darbo rinkos raidą. Abejonių nekelia tik tai, kad gebėjimas ir motyvacija nuolatos mokytis turės tapti pagrindu kiekvieno žmogaus siekiu (A. Gumuliauskienė, D. Augienė, 2002). Anot minėtų autorių, yra svarbu telkti dėmesį ne tik į profesinį rengimą(si), bet ir į kiekvieno žmogaus pasirengimą karjerai, t.y. ugdytis karjeros kompetenciją: gebėjimas išryškinti geriausius savo asmenybės bruožus, atskleisti savo profesinę kompetenciją, savo darbo patirties, įgūdžių ir organizacijos poreikių sąsajas, mokėti bendrauti ir bendradarbiauti su darbdaviu ir darbo partneriais.

Bet kurios organizacijos darbuotojų mokymasis, tobulėjimas, kvalifikacijos kėlimas bei kompetencijų plėtra yra naudingas pačiai organizacijai, nes tai padeda rasti įvairių problemų sprendimo būdų, padidina darbinės veiklos vertę, sustiprina darbuotojo pasitikėjimą savo jėgomis. Socialinių pedagogų, dirbančių vaikų globos namuose kompetencijų plėtra skatina motyvacijos augimą, didina lankstumą ir garantuoja reikalingo kvalifikacijos lygio palaikymą sprendžiant sudėtingus su vaiko globa ir pozityviąja socializacija susijusius klausimus. Nuolatinis turimų žinių tobulinimas ir naujų įgijimas, turėtų būti kiekvieno socialinio pedagogo siekis. Anot J. Vaitkevičiaus, žmogaus žinių apie tikrovę sistema apsprendžia ir jo santykių su aplinka sistema, reguliuoja jo protinę ir praktinę veiklą. Žmogaus asmenybė formuojasi jo sąmoningoje veikloje, apsprendžiamoje visos žmonių sistemos (J. Vaitkevičius, 1968).

Taigi, nuolatinis žinių siekimas jau tampa visiems savaime suprantamu. Nuolatinio švietimo ir nuolatinio mokymosi idėjos, deklaruotos įvairiose konferencijose, dokumentuose bei atsakaitose, turi galias filosofines šaknis ir jų vaidmuo labai svarbus dabartinei visuomenei, kuri yra pilna socialinių bei ekonominių pokyčių. Nuolatinis mokymasis akcentuoja individo potencialo vystymąsi, jo atsakomybę už savo mokymąsi. Mokymosi visą gyvenimą memorandume (2001) mokymasis visą gyvenimą pateikiamas kaip svarbus aspektas, kurio pagrindu visi turi dirbti drauge ir veiksmingai - ir individai, ir organizacijos. Anot M. Teresevičienės, G. Gedvilienės ir V. Zuzevičiūtės (2006), cituojant UNESCO Švietimo komisijos pranešimą, tęstinis mokymasis yra neatsiejamas nuo modernios visuomenės, bet jis neturi būti akcentuojamas kaip būdingas tam tikram gyvenimo periodui. Švietimo formos ir tikslai tokie įvairūs, kad įgalina žmones įgyti gyvenimui reikalingų žinių nuo vaikystės iki senatvės. Laikas mokytis yra visas gyvenimas, o žinių įvairovė skirtingose srityse papildo ir yra integruojama į kitas sritis.

Dar prieš keliolika metų karjeros siekimas socialiniams pedagogams nebuvo akcentuojamas taip, kaip tai daroma dabar, todėl kompetencijų ugdymas tampa reikalingu ne tik su darbu susijusiems tikslams pasiekti, bet ir dėl savo asmeninio tobulėjimo bei asmeninės karjeros vystymo. *Karjera* – kiekvieno žmogaus prigimtinis siekis, jo nuostatų ir veiklų seka, susijusi su žmogaus darbine patirtimi per visą gyvenimą, o *kompetencija* – yra pagrindinis reikalavimas žmogui šiuolaikinės karjeros plėtotės kelyje. (A. Gumuliauskienė, D. Augienė, 2002).

Vaikų globos įstaigose dirbantys socialiniai pedagogai taip pat turėtų siekti karjeros galimybių ir savo visą veiklą, ateities perspektyvas sieti su pasirinkta specialybe. Karjeros projektavimo galimybės neįmanomos be organizacijos, kolegų palaikymo. Svarbu, kad organizacijos vadovai suprastų ir palaikytų organizacijos narius, siekiančius karjeros, asmeninio tobulėjimo bei statuso. Norint, kad organizacija savo veiklą vystytų sėkmingai, kiekvienas narys turėtų užimti jam tinkamą poziciją. Jei darbuotojas organizacijoje randa jam tinkančią veiklą, kuri leidžia jam realizuoti savo galimybes, gebėjimus, kompetencijas, tai galima garantuoti sėkmingą organizacijos gyvavimą.

Anot P. Zakarevičiaus, J.Kvedaravičiaus (2004), labai svarbu, kad organizacijos vadovas, veikiantis vystymosi paradigmoje, neribotų pavaldinių veikimo, nereikalautų, kad jie veiktų tik taip, o ne kitaip. Labai svarbu vystymuisi pradėti galimybę pačiam darbuotojui rinktis ir pasirinkti.

Vaikų globos namuose dirbantys specialistai turėtų turėti prieinamas galimybes mokytis ir tobulėti, taip ugdant savo kompetencijas. Anot P. Jucevičienės (2007), organizacijos turi pripažinti atvirąjį mokymąsi: investuoti į žmogiškuosius išteklius, didelis dėmesys turi būti skiriamas darbuotojų karjerai ir jos vystymo konsultacijoms, turėtų būti kuriamos daugiafunkcinės komandos, organizacija turėtų būti suinteresuota ne tik funkcinio darbuotojų kvalifikacijos kėlimu, bet ir jų tobulėjimu kitose srityse, ypač turi būti akcentuojama kompetencijos plėtotė plačiąja prasme.

Jei tokios sąlygos būtų sudarytos vaikų globos namuose dirbantiems specialistams, tuomet įmanomas darbo rezultatų optimizavimas. Darbuotojai, tapę besimokančiais, gebėtų realizuoti asmeninio tobulėjimo planus, o organizacija tuomet padėtų vystant asmeninę karjerą: pareigybiniais paaukštinimais, ar eksperto kompetencijos pripažinimu. Atsiradus laisvai darbo vietai, nereikėtų ieškoti specialistų kitur, organizacija jau turėtų savo kompetetingą darbuotoją ir galėtų jį skirti atitinkamoms pareigoms užimti.

Bet kuri organizacija, taip pat ir vaikų globos namai, norėdama teikti kuo kokybiškesnes paslaugas, dėl tam tikrų aplinkybių tėvų globos netekusiems vaikams, juos ugdant, gerinant jų socializaciją ir ruošiant savarankiškam gyvenimui, turėtų realizuoti

edukacines funkcijas, skatindama darbuotojus kelti kvalifikaciją, tobulėti, ugdyti kompetencijas. Didelis dėmesys turėtų būti skiriamas komandiniam darbui ir mokymuisi komandose

Darbuotojams, dirbantiems vaikų globos namuose, turi būti sudarytos sąlygos savo asmeninės vizijos gilinimui ir tikslinimui, nuosekliam rezultatų siekimui. Taip pat turėtų būti sudarytos sąlygos bendrauti ir bendradarbiauti su kitomis vaikų globos institucijomis, laikinai pasikeičiant darbo vietomis, tokiu būdu pasisemiant reikalingos patirties bei pateikiant savo planus, strategijas kai kuriais aktualiais klausimais. Socialiniams pedagogams turi būti sudarytos galimybės dalyvauti kuriant organizacijos politiką, strategijos formulavimą, realizavimą ir vertinimą.

Taigi, minėtu būdu būtų galima sėkmingai projektuoti socialinių pedagogų profesinę karjerą dirbant vaikų globos namuose. Labai padėtų karjeros konsultanto etato įvedimas, tuomet toks žmogus būtų atsakingas už darbuotojų nuolatinį mokymąsi, tobulėjimą bei kompetencijų ugdymą.

3 . SOCIALINIŲ PEDAGOGŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMO GALIMYBIŲ VAIKŲ GLOBOS NAMUOSE TYRIMAS

2012 m. Kovo – Balandžio mėnesiais buvo atliktas tyrimas „Socialinių pedagogų kompetencijų ugdymo galimybės vaikų globos namuose“. Minėtu tyrimu siekta išsiaiškinti socialinių pedagogų, dirbančių vaikų globos įstaigose profesinės karjeros galimybes: kompetencijų ugdymo poreikį dirbant su rizikos grupės vaikais bei galimybes jas plėsti ir kelti savo kvalifikaciją. Taip pat norėta išsiaiškinti respondentų požiūrį į darbą, profesinę karjerą bei kompetencijų tobulinimo bei plėtros priimtinausius ir jiems prieinamiausius būdus.

3.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimui atlikti buvo pasirinktas anketinės apklausos metodas. Metodas patogus, nes juo galima tirti požiūrius, nuostatas, nuomones, pasitenkinimą darbu, taip pat identifikuoti problemas, vėliau, atsižvelgiant į gautus rezultatus, pateikti pasiūlymus ar rekomendacijas.

Tyrimo instrumentas - anketa. Anketa suskirstyta į dvi dalis. Pirmoje dalyje pateiktais klausimais siekiama išsiaiškinti informaciją apie respondentą (šiuo atveju apie socialinio pedagogo kvalifikaciją turintį darbuotoją ir dirbantį vaikų globos namuose). Antra anketos dalis sudaryta iš 42 teiginių, kurie suskirstyti į 5 blokus. Pirmame bloke (1-7 teiginiais) siekiama išsiaiškinti respondentų požiūrį į darbą, antrame – (8- 12 teiginiais), siekiama išsiaiškinti respondentų požiūrį į profesinę karjerą, trečiame bloke (13 – 20 teiginiais), siekiama išsiaiškinti vadovų sudaromas sąlygas kompetencijoms tobulinti ir jų požiūrį į darbuotojų kvalifikacijos kėlimą, ketvirtame bloke (21 – 33 teiginiais) siekiama išsiaiškinti, kokių kompetencijų trūksta socialiniams pedagogams, dirbantiems vaikų globos namuose, o penktame (34 – 42 teiginiais) siekiama nustatyti respondentams priimtinausius būdus kompetencijų ugdymui.

Buvo išdalintos 126 anketos Lietuvoje vaikų globos namuose dirbanties socialiniams pedagogams. Anketos buvo siunčiamos elektroniniu paštu, paduodamos tiesiogiai, arba siunčiamos paštu, visais paminėtais atvejais prieš tai suderinus su globos namų vadovu ir administracija. Iš 126 anketų, sugrąžintos buvo 104 anketos. Didžioji dauguma globos namų vadovų bei darbuotojų sutiko dalyvauti tyrimo. Tik keletas vadovų atsisakė, pasisakydami už darbuotojus, kad jie negalės pildyti anketų dėl laiko stokos, didelio darbo krūvio, atostogų ir kitų priežasčių.

Apklausa atlikta 33 - iuose Lietuvos vaikų globos namuose. 5 iš jų - kaimo vietovėje, 15 – rajone, mieste – 12. Tyrimo respondentai - 103 moterys ir 1 vyras.

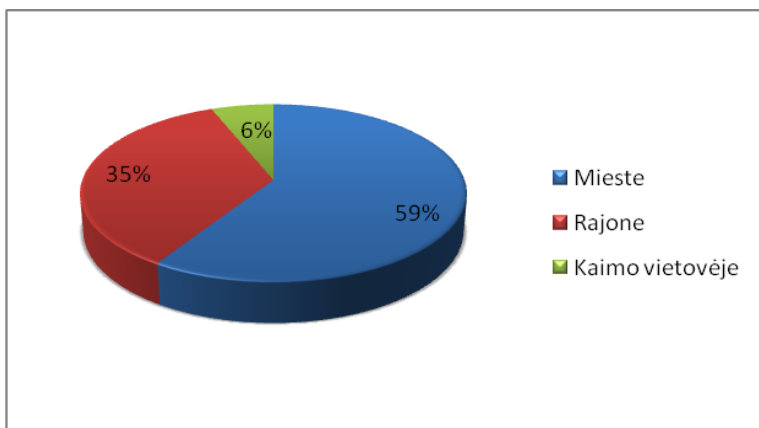
Respondentų pateikti duomenys buvo staistiškai apdoroti SPSS 20.00 programos paketu. Skirtumo tarp tyrimo duomenų tarpusavio ryšiui nustatyti naudotas χ^2 (Chi kvadratu) kriterijus. Anot B. Bitino (1998), χ^2 kriterijaus testo taikymas leidžia nustatyti reikšmingumo lygmenį. Kai reikšmingumo lygmuo $p < 0,05$, laikoma, kad skirtumas statistiškai reikšmingas; kai reikšmingumo lygmuo $p < 0,01$ – skirtumas esminis; kai reikšmingumo lygmuo $p < 0,001$ – skirtumas labai ryškus; kai reikšmingumo lygmuo $p < 0,0001$ – didelis skirtumas. Kai reikšmingumo lygmuo $p > 0,05$, laikoma, kad skirtumas tarp dažnių yra staistiškai nereikšmingas.

Lietuvos vaikų globos namuose dirba socialiniai darbuotojai, jų padėjėjai bei socialiniai pedagogai. Socialinių pedagogų yra žymiai mažiau, nei socialinių darbuotojų. Daugelyje globos įstaigų vyksta pokyčiai, socialiniai pedagogai priversti pereiti į socialinio darbuotojo etatą. Lietuvos aukštosiose mokyklose ruošiamų socialinių pedagogų viena iš specializacijų yra darbas su rizikos grupės vaikais, o būtent tokie vaikai ir apgyvendinami vaikų globos namuose, tačiau vyksant reorganizacijoms į tai neatsižvelgiama ir socialinis pedagogas keičiamas į socialinį darbuotoją.

Tyrimo dalyvavusių respondentų amžius labai įvairus, darbo stažas taip pat labai skirtingas. Didžioji dauguma respondentų yra turintys socialinio pedagogo kvalifikaciją, mažiau vyr. socialinio pedagogo, vienas respondentas – socialinio pedagogo – psichologo kvalifikaciją.

3.2. Tyrimo rezultatų analizė

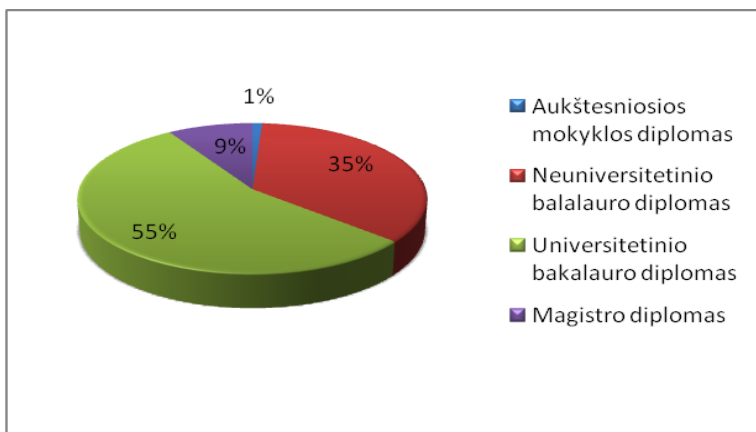
Tyrimo dalyvavo 104 respondentai, kadangi Lietuvos vaikų globos namuose dirba ribotas skaičius socialinių pedagogų. Į anketos teiginius atsakė 61 socialinis pedagogas, dirbantis mieste, 37 – dirbantis rajone ir 6 – dirbantis kaime. Respondentų pasiskirstymą pagal darbo vietas žr. 1 pav.

1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal vietovę

Kaip matome 1 pav., daugiausia buvo apklausta respondentų, dirbančių mieste – 59 proc. visų apklaustųjų. Rajone – 35 proc., o kaimo vietovėje 6 proc. respondentų.

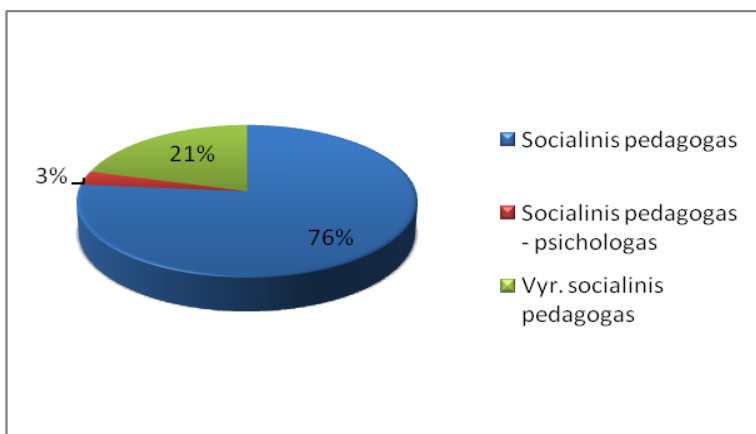
Taip pat, atliekant tyrimą, buvo svarbu išsiaiškinti, kokį išsilavinimą turi respondentai (žr. 2 pav.)

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Remiantis respondentų atsakymais, galima daryti išvadą, kad didžioji dauguma apklaustųjų turi universitetinio bakalauro diplomus, tokių respondentų buvo 55 proc, neuniversitetinio bakalauro diplomus turi 35 proc. respondentų, magistro – 9 proc., o aukštesniosios mokyklos diplomą tik 1 proc. respondentų, t.y. vienas respondentas iš visų apklaustųjų.

Kadangi atliekamo tyrimo tema susijusi su socialinių pedagogų kompetencijų ugdymu, buvo svarbu išsiaiškinti, kokias profesines kategorijas turi apklaustieji. Tyrimo rezultatai atsispindi 3 pav.

3 pav. Socialinių pedagogų profesinė kategorija

Paaikškėjo, kad 76 proc. apklaustųjų turi socialinio pedagogo profesinę kvalifikaciją, 21proc. – vyr.socialinio pedagogo kvalifikaciją, o 3 proc. apklaustųjų – socialinio pedagogo – psichologo kvalifikaciją. Galime daryti išvadą, kad didžioji dauguma apklaustųjų po studijų aukštojoje mokykloje nėra kelę savo kvalifikacijos atestuojantis. Tik 21 proc. respondentų yra suteikta vyr.socialinio pedagogo kvalifikacija.

3.2.1. Socialinių pedagogų požiūris į darbą ir į atliekamą veiklą

Socialinis pedagogas yra pagalbos vaikams teikėjas, padedantis jiems augti, mokytis, tobulėti, ruošti savarankiškam gyvenimui, todėl labai svarbu, kad specialistai, dirbantys tokį darbą ne tik būtų gerai parengti, bet ir turėtų teigiamą požiūrį į savo atliekamą darbą. Tik turint pozityvų nusiteikimą, didelę motyvaciją savo veikloje, galima pasiekti norimų rezultatų. Tyrimo metu, respondentų buvo paprašyta nurodyti savo požiūrį į atliekamą veiklą, t.y. ar jie yra patenkinti pasirinkę socialinio pedagogo profesiją (žr.1 lentelę.).

1 lentelė. Respondentų, dirbančių mieste požiūris į darbą ir savo profesiją (N=61) (%)

	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
1.Aš patenkinta/as, pasirinkęs socialinio pedagogo profesiją	34,4	57,4	6,6	1,6	0
2.Aš patenkinta/as savo darbu bei atliekama veikla	31,1	63,9	3,3	1,6	0
3.Ateityje neplanuoju keisti savo profesijos ir veiklos	26,2	37,7	26,2	8,2	1,6
4.Man darbas – pragyvenimo šaltinis	21,3	60,7	11,5	4,9	1,6
5.Man darbas – profesinė karjera	32,8	44,3	14,8	8,2	0
6.Man darbas – saviraiškos priemonė	29,5	63,9	6,6	0	0
7.Man darbas - galimybė padėti žmogui	31,8	67,2	0	0	0

Gauti rezultatai rodo, kad 57,4 proc. socialinių pedagogų, dirbančių mieste yra patenkinti pasirinkę šią profesiją. Kad petenkinti savo darbu bei atliekama veikla, teigė net 63,9 proc.respondentų. Ateityje neplanuoja keisti savo profesijos bei veiklos 37,7 proc.apklaustųjų, o tikrai tuo įsitikinę 26,2 proc.respondentų, tačiau 26,2 proc.apklaustųjų tuo abejoja. Didžioji dauguma apklaustųjų savo darbą sieja su profesine karjera, teigiamai atsakė 44,3 proc. respondentų. Kad darbas yra saviraiškos priemonė teigia net 63,9 proc.apklaustųjų ir kad darbas jiems yra kaip galimybė padėti žmogui 67,2 proc.respondentų. Galime daryti išvadą, kad

apklaustieji pedagogai yra patenkinti pasirinkę tokią specialybę ir savo karjerą sieja su profesine veikla.

Kadangi tyrimo metu buvo apklausiami ir rajone bei kaimo vietovėje dirbantys socialiniai pedagogai, taip pat siekta išsiaiškinti jų požiūrį į darbą. (Žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Respondentų, dirbančių rajone bei kaimo vietovėje, požiūris į darbą (N=43) (%)

	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
1. Aš patenkinta/as, pasirinkęs socialinio pedagogo profesiją	41,9	55,8	2,3	0	0
2. Aš patenkinta/as savo darbu bei atliekama veikla	32,6	65,1	2,3	0	0
3. Ateityje neplanuoju keisti savo profesijos ir veiklos	27,9	65,1	11,6	7,0	2,3
4. Man darbas – pragyvenimo šaltinis	16,3	72,1	9,3	2,3	0
5. Man darbas – profesinė karjera	18,6	62,8	14,0	2,3	2,3
6. Man darbas – saviraiškos priemonė	20,9	69,8	7,0	2,3	0
7. Man darbas - galimybė padėti žmogui	44,2	53,5	2,3	0	0

Kaip matome 2 lentelėje, didžioji dauguma rajone gyvenančių respondentų nurodė, kad jie yra patenkinti pasirinkę socialinio pedagogo profesiją – 55,8 proc. respondentų, o tuo tikrai įsitikinę – 41,9 proc. respondentų. Daugelis jų darbą sieja su profesine karjera – 62,8 proc. apklaustųjų, tačiau yra tuo abejojančių – 14,0 proc. apklaustųjų. Respondentai savo darbą sieja ir saviraiškos priemone – 69,8 proc. respondentų. 53,5 proc. respondentų teigia, kad darbas jiems yra galimybė padėti žmogui. Daugelio iš jų požiūris į darbą ir kaip pragyvenimo šaltinį – 72,1 proc. apklaustųjų.

Taigi, galime daryti išvadą, kad didžiąjai daliai apklaustųjų darbas yra profesinė karjera, nes tik labai nedidelė dalis respondentų nesieja savo darbo ir ateities planų su profesine karjera. Analizuojant duomenis nustatyta, kad požiūris į darbą, kaip į profesinę karjerą skiriasi tarp mieste ir rajone dirbančių respondentų, t.y. turi statistiškai reikšmingų skirtumų ($\chi^2 = 23,191$, $df = 8$, $p < 0,05$), t.y. rajone gyvenantys specialistai nėra linkę žiūrėti į darbą, kaip į profesinę karjerą, o mieste dirbantys savo darbą laiko profesine karjera.

Karjeros sėkmė yra svarbi sąlyga individo socialinei adaptacijai, jo pasitikėjimui savo jėgomis, galimybei veikti ir planuoti ateitį, savo ir šeimos stabilumo užtikrinimui. Realiai planuodamas karjerą, žmogus siekia ieškoti tokių sąlygų, kurios atitiktų individo siekius ir gebėjimus bei jo ekonomines ir socialines galimybes. Socialinio pedagogo kompetencijos lygis

tiesiogiai susijęs su jo karjeros siekimo ir vystymo galimybėmis. Atliekant tyrimą, respondentų buvo teirautasi, ar kvalifikacijos kėlimą ir kompetencijų ugdymą jie sieja su karjeros galimybėmis ateityje. Taip pat norėta išsiaiškinti, ar noras tobulėti, ruošimasis atestacijai skatina kelti kvalifikaciją ir ugdyti savo kompetencijas. (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Respondentų, gyvenančių mieste, požiūris į profesinę karjerą bei kvalifikacijos kėlimą (N =61) (%)

	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
1.Noras nuolat tobulėti skatina kelti kvalifikaciją	36,1	54,1	8,2	1,6	0
2.Ruošimasis atestacijai skatina kelti kvalifikaciją	36,1	50,8	8,2	3,3	1,6
3.Profesinės karjeros galimybės savo srityje skatina kelti kvalifikaciją	16,4	63,9	13,1	6,6	0
4.Kvalifikacijos kėlimas susijęs su palankiu darbo rezultatų vertinimu	13,1	49,2	29,5	8,2	0
5.Savarankiškai kelčiau kvalifikaciją, jei už tai būtų skatinama	31,1	52,5	8,2	8,2	0

54,1 proc.apklaustųjų, gyvenančių mieste teigia, kad kvalifikacijos kėlimą jie sieja su noru nuolat tobulėti, o 36,1 proc. respondentų tuo tikrai įsitikinę, tik nedidelė dalis respondentų – 1,6 proc. kvalifikacijos kėlimo nesieja su noru nuolat tobulėti. 50,8 proc. respondentų, dirbančių mieste teigia, kad ruošimasis atestacijai taip pat juos skatina kelti kvalifikaciją, 63,9 proc. respondentų dirbančių mieste, kvalifikacijos kėlimą sieja su profesinės karjeros galimybėmis. Kad kvalifikacijos kėlimas susijęs su palankiu darbo rezultatų vertinimu, teigia 49, 2 proc.respondentų, dirbančių mieste, tačiau tuo abejoja 29,5 proc. respondentų, o tai neigia 8,2 proc. socialinių pedagogų, dirbančių mieste, todėl galime daryti išvadą, kad tik nedidelė dalis minėtų specialistų kvalifikacijos kėlimą sieja su palankiu darbo rezultatų įvertinimu. Savarankiškai keltų kvalifikaciją, jei už tai būtų skatinama – 52,5 proc.respondentų, o tuo tikrai įsitikinę 31,1 proc.socialinių pedagogų. Tuo abejoja – tik 8,2 proc. respondentų. Taigi, iš gautų duomenų akivaizdu, jog socialiniai pedagogai laiko savo darbą jiems svarbiu ir būtent su juo sieja savo profesinio tobulėjimo planus ir pačią karjerą.

Koks požiūris į kvalifikacijos kėlimą, teirautasi ir respondentų, dirbančių rajone bei kaimo vietovėje, tuo pačiu siekta surasti statistiškai reikšmingų skirtumų tarp minėtų respondentų ir mieste, vaikų globos namuose dirbančių socialinių pedagogų nuomonės bei požiūrio į savo karjerą bei kvalifikacijos kėlimą.

4 lentelė. Respondentų, dirbančių rajone bei kaimo vietovėje požiūris į karjerą ir kvalifikacijos kėlimą.(N = 43) (%)

	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
1.Noras nuolat tobulėti skatina kelti kvalifikaciją	25,6	67,7	7,0	0	0
2.Ruošimasis atestacijai skatina kelti kvalifikaciją	37,2	53,5	7,0	2,3	0
3.Profesinės karjeros galimybės savo srityje skatina kelti kvalifikaciją	23,3	51,2	20,9	4,7	0
4.Kvailifikacijos kėlimas susijęs su palankiu darbo rezultatų vertinimu	16,3	65,1	11,6	7,0	0
5.Savarankiškai kelčiau kvalifikaciją, jei už tai būtų skatinama	46,5	41,9	9,3	2,3	0

Iš gautų tyrimo rezultatų matyti, kad didžioji dalis respondentų, dirbančių rajone bei kaimo vietovėje turi teigiamą požiūrį į karjerą bei kvalifikacijos kėlimą. Kad noras nuolat tobulėti skatina kelti kvalifikaciją, teigia net 67,7 proc.respondentų, kad ruošimasis atestacijai skatina kelti kvalifikaciją - teigia 53,5 proc.respondentų. Kad kvalifikacijos kėlimas susijęs su palankiu rezultatų vertinimi teigia net 65,1 proc.socialinių pedagogų.

Taikant χ^2 (Chi kvadratu) kriterijaus testą nustatyta, kad skirtumas tarp mieste ir rajone bei kaimo vietovėje dirbančių socialinių pedagogų požiūrio į kvalifikacijos kėlimą bei karjerą statistiškai nereikšmingas, kadangi reikšmingumo lygmuo visuose teiginiuose $p > 0,05$. Galime daryti išvadą, kad socialiniai pedagogai, nežiūrint į vietovę, kurioje dirba, turi vienodą požiūrį į kvalifikacijos kėlimą.

3.2.2. Vaikų globos namų vadovybės požiūris į darbuotojų kompetencijų ugdymą

Dirbant bet kurioje organizacijoje, svarbus vadovų požiūris į darbuotojų kompetencijų ugdymą. Šių dienų pokyčiai įpareigoja vystyti besimokančią organizaciją. Vadovybė turėtų teigiamai žiūrėti į besimokančios organizacijos kūrimą, vystyti tokią organizaciją ir nuolat palaikyti jos funkcionavimą. Atliekant tyrimą, socialinių pedagogų buvo klausta, koks jų vadovų požiūris į darbuotojų kompetencijų ugdymą ir kvalifikacijos kėlimą. Buvo klausta, ar globos namų vadovybė skatina kelti kvalifikaciją tokiu būdu skatindama ugdyti kompetencijas, ar komunikuoja su darbuotojais minėtais klausimais, ar organizacija skiria pakankamai lėšų kompetencijų ugdymui ir kvalifikacijos kėlimui(žr. 5 lentelė)

5 lentelė. Miesto globos namų vadovybės požiūris į darbuotojų kompetencijų ugdymą. (N=61) (%)

	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
1. Mano organizacijoje teigiamai žiūrima į kvalifikacijos kėlimą	13,1	60,7	23,0	0	3,3
2. Globos namų vadovybė skatina kelti kvalifikaciją	11,5	49,2	31,1	4,9	3,3
3. Organizacijoje yra asmuo, atsakingas už darbuotojų kvalifikacijos kėlimą	4,9	32,8	4,9	44,3	13,1
4. Organizacija skiria pakankamai lėšų kelti kvalifikacijai	1,7	28,3	40,0	23,3	6,7
5. Apie kvalifikacijos kėlimo kursus dažniausiai sužinau iš savo vadovo	8,2	57,4	18,0	13,1	3,3
6. Apie kvalifikacijos kursus informacijos ieškau internete savarankiškai	16,7	43,3	11,7	28,3	0
7. Savo darbe turiu galimybę pastoviai kelti kvalifikaciją	3,3	42,6	45,9	8,2	0
8. Subalansuotas darbo krūvis organizacijoje leidžia kelti kvalifikaciją	8,2	34,4	29,5	19,7	8,2

Mieste dirbantys socialiniai pedagogai teigia, kad jų organizacijoje teigiamai žiūrima į kvalifikacijos kėlimą, tai patvirtino 60,7 proc. respondentų. Nei vienas respondentas šito nepaneigė. Kad globos namų vadovybė skatina kelti kvalifikaciją, teigiamai atsakė 49,2 proc. apklaustųjų, bet nemažai ir tuo abejojančių – 31,1 proc. socialinių pedagogų, dirbančių mieste. Kad organizacijoje yra asmuo, atsakingas už darbuotojų kvalifikacijos kėlimą, neigia 44,3 proc. respondentų, 32,8 proc. teigia, kad toks asmuo jų organizacijoje yra. Kad organizacija skiria pakankamai lėšų kvalifikacijos kėlimui ir kompetencijų plėtrai, neigia 23,3 proc. respondentų, tuo abejoja 40 proc. respondentų. Tik 28,3 proc. respondentų teigia, kad organizacija skiria pakankamai lėšų kompetencijų ugdymui. Apie organizuojamus kvalifikacijos kursus socialiniai pedagogai dažniausiai sužino iš savo vadovo – 57,4 proc. respondentų sutinka su šiuo teiginiu. Kad savo darbe turi pastovią galimybę kelti kvalifikaciją teigiamai atsakė 42,6 proc. respondentų, tačiau didesnė dalis tuo abejoja – 45,9 proc. respondentų, dirbančių mieste. Kad organizacijoje subalansuotas darbo krūvis – teigiamai atsakė 34,4 proc. respondentų, 29,5 proc. tuo abejoja, o 19,7 proc. neigia, kad organizacijoje yra subalansuotas darbo krūvis.

Apibendrinant mieste dirbančių socialinių pedagogų atsakymų rezultatus galime teigti, kad organizacijose teigiamai žiūrima į kvalifikacijos kėlimą ir vadovai noriai komunikuoja su specialistais kvalifikacijos tobulinimo klausimais. Deja, ne visose organizacijose yra asmuo, besirūpinantis darbuotojų kvalifikacijos kėlimu bei kompetencijų ugdymu. Darbuotojai ne visada turi galimybę išvykti į kvalifikacijos tobulinimo kursus, seminarus, vasaros kursus, stažuotes užsienyje dėl didžiojoje dalyje vaikų globos namų nesubalansuoto darbo krūvio.

Siekiant ištirti socialinių pedagogų požiūrį į vadovybės sudaromas galimybes kvalifikacijos kėlimui, apklausti ir rajone bei kaimo vietovėje dirbantys socialiniai pedagogai. (žr. 6 lentelę)

6 lentelė. Rajono ir kaimo vietovės globos namų vadovybės požiūris į darbuotojų kompetencijų ugdymą (N=43) (%)

	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
1. Mano organizacijoje teigiamai žiūrima į kvalifikacijos kėlimą	11,6	65,1	20,9	2,3	0
2. Globos namų vadovybė skatina kelti kvalifikaciją	4,7	46,5	32,6	16,3	0
3. Organizacijoje yra asmuo, atsakingas už darbuotojų kvalifikacijos kėlimą	2,3	25,6	4,7	53,5	14,0
4. Organizacija skiria pakankamai lėšų kelti kvalifikacijai	2,4	7,1	42,9	45,2	2,4
5. Apie kvalifikacijos kėlimo kursus dažniausiai sužinau iš savo vadovo	4,7	41,9	34,9	16,3	2,3
6. Apie kvalifikacijos kursus informacijos ieškau internete savarankiškai	25,6	41,9	11,6	20,9	0
7. Savo darbe turiu galimybę pastoviai kelti kvalifikaciją	4,7	27,9	65,1	2,3	0
8. Subalansuotas darbo krūvis organizacijoje leidžia kelti kvalifikaciją	7,0	23,3	34,9	25,6	9,3

Kad globos namų vadovybė skatina kelti kvalifikaciją, teigiamai atsakė 46,5 proc. respondentų, tačiau nemaža dalis apklaustųjų tuo abejoja – 32,6 proc. respondentų. Kad organizacijoje teigiamai žiūrima į kvalifikacijos kėlimą pritaria 65,1 proc. respondentų, dirbančių rajone ir kaimo vietovėje. Kad organizacijoje nėra asmens, atsakingo už darbuotojų kvalifikacijos kėlimą, teigia 53,5 proc. respondentų ir tik 25,6 proc. apklaustųjų sako, kad toks asmuo jų organizacijoje yra. Teiginiui, kad organizacija skiria pakankamai lėšų kvalifikacijos kėlimui, nepitaria 45,2 proc. apklaustųjų, 42,9 procentai tuo abejoja. Kad savo darbe turi pastovią galimybę kelti kvalifikaciją – abejoja 65,1 proc. respondentų, dirbančių rajone ir kaimo vietovėje, o 2,3 proc. nepitaria šiam teiginiui. Kad organizacijoje subalansuotas darbo krūvis leidžia kelti kvalifikaciją – neigia 25,6 proc. respondentų, dirbančių rajone ir kaimo vietovėje, o 34,9 proc. tuo abejoja.

Išanalizavus tyrimo duomenis, buvo pastebėtas staistiškai reikšmingas skirtumas tarp miesto ir rajono bei kaimo vietovėje dirbančių respondentų atsakymų. Skiriasi mieste ir rajone bei kaimo vietovėje dirbančių socialinių pedagogų požiūris į organizacijos lėšų skirimą kvalifikacijos kėlimui. ($\chi^2=10,361$, $df=4$, $p < 0,05$), todėl galime daryti išvadą, kad mieste

dirbančių socialinių pedagogų vadovybė skiria daugiau lėšų kompetencijų ugdymui, nei rajone ar kaimo vietovėje esančiuose vaikų globos institucijose.

3.2.3. Kompetencijų ugdymo poreikis

Atliekant tyrimą, norėta išsiaiškinti, ar socialiniams pedagogams, dirbantiems vaikų globos įstaigose užtenka studijų metu įgytų kompetencijų ir ar reikalingas jų papildomas ugdymas. Respondentams buvo pateikti teiginiai, kuriuos jie turėjo patvirtinti arba paneigti. Tokiu būdu norėta išsiaiškinti, kokių kompetencijų trūksta minėtiems specialistams, atliekant savo veiklą (žr. 7 lentelė).

7 lentelė. Kompetencijų ugdymo poreikis mieste dirbantiems socialiniams pedagogams (N=61) (%)

	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
1.Darbe dažnai susiduriu su problemomis, kurioms spręsti neužtenka turimų kompetencijų	9,8	55,7	18,0	14,8	1,6
2.Darbe dažnai susiduriu su problemomis, kurioms spręsti reikia ieškoti papildomos informacijos	14,8	63,9	11,5	9,8	0
3.Darbe iškilusioms problemoms spręsti vadovaujuosi studijų metu įgytomis kompetencijomis	18,0	59,0	16,4	6,6	0
4.Darbe iškilusioms kompetencijoms spręsti vadovaujuosi kvalifikacijos tobulinimo metu įgytomis papildomomis kompetencijomis	32,8	55,7	6,6	4,9	0
5.Darbe dažnai tenka konsultuotis su įvairių sričių specialistais	26,2	63,9	6,6	3,3	0
6.Susidūrus su globotinių psichologinėmis problemomis pasigendu šios srities žinių	15,0	53,3	18,3	13,3	0
7.Susidūrus su delinkventinio elgesio vaikais, jaučiu šios srities žinių poreikį	16,7	40,0	20,0	20,0	3,3
8.Susidūrus su teisinėmis problemomis, jaučiu šių žinių stygių	13,3	61,7	18,3	6,7	0
9.Dirbant tarpdisciplininėje aplinkoje, jaučiu poreikį komandinio darbo kompetencijoms tobulinti	8,5	37,3	30,5	22,0	1,7
10.Organizuojant darbą dažnai pritrūksta vadybinių žinių	4,9	31,1	39,3	23,0	1,6
11.Užsienio kalbos žinių stoka trukdo laisvai ieškoti informacijos socialinio pedagoginio darbo srityje	13,1	45,9	19,7	16,4	4,9
12.Dažnai pritrūksta kompetencijos informacinių komunikacinių technologijų(IKT) taikyme	8,2	26,2	21,3	36,1	8,2
13.Ruošiant globotinius savarankiškam gyvenimui, pritrūksta profesinio kryptingumo ugdymo kompetencijų	8,2	49,2	24,6	16,4	1,6

Kaip matome 7 lentelėje, socialiniai pedagogai, dirbantys mieste, dažnai susiduria su problemomis, kurioms spręsti reikalinga ieškoti papildomos informacijos. Su tuo sutinka net 63,9 proc. respondentų. Kad darbe dažnai reikia konsultuotis su įvairių sričių specialistais – tegia taip pat 63,9 proc. respondentų, vadinasi, galime daryti išvadą, kad socialiniams pedagogams pritrūksta turimų kompetencijų, darbui su rizikos grupės vaikais. Kad darbe neužtenka turimų kompetencijų, tvirtina 55,7 proc. respondentų ir tik maža jų dalis – 14,8 proc. respondentų teigia, kad jiems netrūksta jokių kompetencijų, o 18,0 proc. tuo abejoja. Galime daryti išvadą, kad didžioji dalis respondentų, dirbančių miesto vietovėje stokoja kompetencijų, darbui vaikų globos namuose.

Kadangi socialiniams pedagogams tenka nuolat dirbti su vaikais, kurie turi psichologinių problemų ir jos turi būti sprendžiamos nedelsiant, respondentų prašyta nurodyti, ar jiems netrūksta psichologinės srities žinių. Kaip matome lentelėje, net 53,3 proc. apklaustųjų nurodė, kad šios srities žinių jiems trūksta, kai susidūria su globotinių psichologinėmis problemomis ir 13,3 proc. respondentų teigė, kad šioje srityje jie yra kompetetingi. Dirbant su delinkventinio elgesio vaikais, taip pat reikalingos šios srities žinios. 40 proc. respondentų teigė, kad jiems reikalingos žinios, darbui su delinquentinio elgesio vaikais, o 20 proc. respondentų tuo abejoja ir 20 proc. respondentų teigia, kad tokių žinių bei kompetencijos jiems netrūksta. Taigi, galima daryti išvadą, kad tik nedidelė dalis socialinių pedagogų nepasigenda žinių šioje srityje, todėl būtų tikslinga nuolat tobulinti žinias ir plėsti kompetencijas, reikalingas darbui su delinquentinio elgesio vaikais.

Kadangi vaikų globos namuose gyvena vaikai, kurie yra linkę pažeidinėti įstatymus, užsiimti nusikalstama veika, dažnai tenka juos atstovauti teismuose ar kitose teisėsaugos institucijose, todėl tampa aktualios teisinės srities žinios. Socialinių pedagogų buvo teirautasi, ar dirbdami vaikų globos namuose jie pasigenda teisinės srities žinių. Net 61,7 proc. respondentų teigė, kad jiems trūksta kompetencijos teisinėje srityje ir tik 6,7 proc. respondentų mano, kad jiems šių žinių netrūksta. Abejojančių tuo – tik 18,3 proc. respondentų, dirbančių mieste. Išanalizavus respondentų atsakymus, galima daryti išvadą, kad socialiniams pedagogams tikrai reikalingas teisinių žinių kompetencijų ugdymas.

Dirbant tarpdisciplininėje aplinkoje, reikalingos vadybinės bei komandinio darbo kompetencijos. Atliekant tyrmą, respondentų buvo taip pat teirautasi, ar jiems netrūksta minėtų kompetencijų. Kad trūksta komandinio darbo kompetencijų, nurodė 37,3 proc. respondentų, dirbančių mieste, o kad šių kompetencijų netrūksta teigė 22 proc. socialinių pedagogų, tuo abejoja 30,5 proc. apklaustųjų, taigi, galime daryti išvadą, kad tik maža dalis mieste dirbančių socialinių pedagogų stokoja minėtų kompetencijų. Kad trūksta vadybinių žinių, teigia 31,1 proc. apklaustųjų, tuo abejoja 39,3 proc. respondentų. Kad vadybinės srities kompetencijų netrūksta

teigia 23 proc.apklaustųjų, dirbančių mieste. Tiriant socialinių pedagogų kompetencijų ugdymo poreikį, apklausti ir rajone bei kaimo vietovėje gyvenantys socialiniai pedagogai.(žr. 8 lentelę)

8 lentelė. Kompetencijų ugdymo poreikis rajone ir kaimo vietovėje dirbantiems socialiniams pedagogams (N=43) (%)

	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
1.Darbe dažnai susiduriu su problemomis, kurioms spręsti neužtenka turimų kompetencijų	4,7	55,8	27,9	11,6	0
2.Darbe dažnai susiduriu su problemomis, kurioms spręsti reikia ieškoti papildomos informacijos	14,0	53,5	27,9	4,7	0
3.Darbe iškilusioms problemoms spręsti vadovaujuosi studijų metu įgytomis kompetencijomis	23,3	51,2	20,9	4,7	0
4.Darbe iškilusioms kompetencijoms spręsti vadovaujuosi kvalifikacijos tobulinimo metu įgytomis papildomomis kompetencijomis	39,5	46,5	9,3	4,7	0
5.Darbe dažnai tenka konsultuotis su įvairių sričių specialistais	25,6	69,8	2,3	2,3	0
6.Susidūrus su globalinių psichologinėmis problemomis pasigendu šios srities žinių	14,3	57,1	7,1	21,4	0
7.Susidūrus su delinkventinio elgesio vaikais, jaučiu šios srities žinių poreikį	16,3	30,2	27,9	25,6	0
8.Susidūrus su teisinėmis problemomis, jaučiu šių žinių stygių	16,3	65,1	11,6	7,0	0
9.Dirbant tarpdisciplininėje aplinkoje, jaučiu poreikį komandinio darbo kompetencijoms tobulinti	4,7	34,9	23,3	32,6	4,7
10.Organizuojant darbą dažnai pritrūksta vadybinių žinių	4,7	37,2	23,3	23,3	11,6
11.Užsienio kalbos žinių stoka trukdo laisvai ieškoti informacijos socialinio pedagoginio darbo srityje	14,0	39,5	11,6	30,2	4,7
12.Dažnai pritrūksta kompetencijos informacinių komunikacinių technologijų(IKT) taikyme	4,7	41,9	18,6	25,6	9,3
13.Ruošiant globalinius savarankiškam gyvenimui, pritrūksta profesinio kryptingumo ugdymo kompetencijų	4,7	44,2	32,6	14,0	4,7

Lyginant mieste ir rajono bei kaimo vietovėje dirbančių socialinių pedagogų atsakymus apie kompetencijų poreikį, statistiškai reikšmingų skirtumų nerasta. Visuose teiginiuose reikšmingumo lygmuo, taikant χ^2 (Chi kvadratu) kriterijų yra $p > 0,05$, o tai reiškia, kad skirtumai statistiškai nereikšmingi. 55, 8 proc.apklaustųjų teigia, kad jiems neužtenka turimų kompetencijų, o 53,5 proc. apklaustųjų socialinių pedagogų, dirbančių rajone bei kaimo

vietovėje sako, kad darbe dažnai susiduria su problemomis, kurioms spręsti reikia papildomos informacijos. Dirbant su psichologinių problemų turinčiais vaikais, socialiniai pedagogai, dirbantys rajone ir kaimo vietovėje, taip pat, kaip ir mieste dirbantys socialiniai pedagogai, pasigenda psichologinių kompetencijų. Tiek mieste, tiek rajone bei kaimo vietovėje dirbantys socialiniai pedagogai teigia, kad darbe tenka dažnai konsultuotis su įvairių sričių specialistais, net 69,8 proc. rajone ir kaimo vietovėje dirbančių specialistų patvirtina šį teiginį.

Siekiant kuo efektyviau atlikti savo darbą, labai praverčia užsienio šalių patirtis. Norint ieškoti informacijos užsienio duomenų bazėse, leidiniuose ar tiesiogiai bendraujant su praktikais, reikalingos užsienio kalbos žinios. Tyrimo metu buvo teirautasi, ar socialiniai pedagogai yra kompetetingi užsienio kalbos srityje. Kad trūksta užsienio kalbos žinių, patvirtino 39,5 proc. socialinių pedagogų, dirbančių rajone ir kaimo vietovėje, teiginį paneigė – 30,2 proc. apklaustųjų, todėl galime daryti išvadą, kad ir užsienio kalbos kompetencijas socialiniams pedagogams reikėtų ugdyti.

Kadangi globos įstaigoje dirba įvairūs specialistai, labai svarbus yra komandinis darbas. Kad jis vyktų sklandžiai, darbuotojams prireikia komandinio darbo organizavimo kompetencijų. Respondentų buvo teirautasi, ar jie nepasigenda šios srities žinių. Kad organizuojant darbą pritrūksta vadybinių žinių, teigia 37,2 proc. socialinių pedagogų, tuo abejoja – 23,3 proc. apklaustųjų, kad vadybinių žinių netrūksta, teigia 23,3 proc. socialinių pedagogų, dirbančių rajone bei kaimo vietovėje. Kad jaučia poreikį komandinio darbo kompetencijoms tobulinti, teigia 34,9 proc. respondentų, dirbančių rajone bei kaimo vietovėje, tokio poreikio neturintys teigė 32,6 proc. respondentų, o abejoja, kad turi tokį poreikį – 23,3 proc. respondentų.

Globos įstaigoje gyvena vaikai, netekę tėvų globos ir tikėtina, kad nebeturės galimybės sugrįžti į šeimą, todėl jiems ypatingai svarbūs kasdieninio gyvenimo įgūdžiai. Globotiniai turi būti tinkamai paruošti savarankiškam gyvenimui, profesijos įgijimui. Socialiniams pedagogams tampa aktualios profesinio kryptingumo ugdymo kompetencijos. Respondentų teirautasi, ar ruošiant globotinius savarankiškam gyvenimui netrūksta būtent šios srities žinių. Kad ruošiant vaikus savarankiškam gyvenimui trūksta profesinio kryptingumo ugdymo žinių, teigia 44,2 proc. respondentų, tuo abejoja – 32,6 proc. socialinių pedagogų, kad tokių kompetencijų netrūksta, pasisako labai maža dalis apklaustųjų – tik 14 proc. Galime daryti išvadą, kad socialiniams pedagogams, ruošiant globotinius būsimos profesijos pasirinkimui, reikalinga ugdyti profesinio kryptingumo kompetencijas.

Tai, kad atliekant savo darbą vaikų globos įstaigoje dažnai susiduriama su problemomis, kurioms spręsti reikia ieškoti papildomos informacijos įrodo, kad darbuotojams tikrai reikalinga kompetencijų plėtra.

3.2.4. Kompetencijų ugdymo būdai

Kelti kvalifikaciją bei ugdyti kompetencijas galima įvairiais būdais. Tai daroma kursų ir seminarų metu, nuotolinių studijų būdu, vasaros kursuose, iššęstinėse studijose aukštojoje mokykloje, tiksliniuose mokymuose organizacijoje, išvykų į kitus globos namus metu, dalijimosi patirtimi su kolegomis neformalioje aplinkoje metu, stažuotčių užsienyje bei Lietuvoje rengiamų užsienio praktikų seminarų metu. Tiriant kompetencijų plėtros galimybes vaikų globos namuose, respondentų taip pat teirautasi, kokiems kompetencijų plėtros būdams jie skiria pirmenybę. (žr.9 lentelę).

9 lentelė. Respondentams, dirbantiems mieste, priimtinausi kompetencijų plėtros būdai. (N=61) (%)

	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
1.Nuotolinės studijos – priimtinausias būdas kelti kvalifikaciją	21,3	36,1	24,6	18,0	0
2.Kursai ir seminarai – parankiausia kompetencijų tobulinimo forma	52,5	42,6	4,9	0	0
3.Vasaros kursai – patogiausia kompetencijų tobulinimo forma	10,0	21,7	41,7	23,3	3,3
4.Iššęstinės studijos aukštojoje mokykloje – efektyviausias kompetencijų tobulinimas	19,7	36,1	29,5	13,1	1,6
5.Dalijimasis patirtimi su kolegomis neformalioje aplinkoje – efektyvus būdas plėsti turimas kompetencijas	34,4	54,1	8,2	3,3	0
6.Tiksliniai mokymai organizacijoje – paranki kompetencijų optimizavimo forma.	37,7	60,7	1,6	0	0
7.Išvykos į kitas vaikų globos institucijas – produktyvi kompetencijų tobulinimo galimybė	44,3	52,5	3,3	0	0
8.Dalyvavimas stažuotėse užsienio vaikų globos institucijose – naujos darbo patirties įgijimas.	36,1	41,0	18	4,9	0

52,5 proc. socialinių pedagogų, dirbančių mieste, tvirtai įsitikinę, kad kursai ir seminarai – parankiausia kompetencijų tobulinimo forma. 42,6 proc. apklaustųjų, dirbančių mieste, pritaria tam ir tik labai nedidelė dalis – 4,9 proc. respondentų, dirbančių mieste, tuo abejoja. Į teiginį „ne“ ir „tikrai ne“ neatsakė nei vienas respondentas. Tuomet galime daryti išvadą, kad kursai ir seminarai socialinių pedagogų tarpe yra populiarūs kompetencijų ugdymo forma.

Pastaruoju metu tampa vis populiareesnė nuotolinė studija, manoma, kad jos yra patogios, lengviau prieinamos, joms sugaištama mažiau laiko, nereikia niekur vykti iš namų.

Todėl tyrimo metu norėta išsiaiškinti respondentų požiūrį į tokias studijas. 36,1 proc. respondentų, dirbančių mieste teigia, kad jiems yra priimtinos nuotolinės studijos, tačiau nemaža dalis tuo abejoja –24,6 proc. respondentų. Remiantis gautais rezultatais galime daryti išvadą, kad nuotolinės studijos nėra labai populiarios socialinių pedagogų tarpe. Taip pat respondentų teirautąsi, stažuotės užsienio šalyse jiems yra priimtinas kompetencijų plėtros būdas. 41 proc. apklaustųjų, dirbančių mieste socialinių pedagogų mano, kad stažuotės užsienio šalyse yra priimtinas kompetencijų ugdymo būdas. Tikrai tuo įsitikinę – 36,1 proc. respondentų, dirbančių mieste. Tik maža dalis – 4,9 proc. respondentų, dirbančių mieste, mano, kad tai nėra tinkamas kvalifikacijos kėlimo ir kompetencijų ugdymo būdas. Galime daryti išvadą, kad didžiajai daliai apklaustųjų būtų priimtinas toks būdas. Atliekant tyrimą, socialinių pedagogų buvo teirautąsi, ar tiksliniai mokymai, rengiami organizacijose būtų priimtinas kompetencijų plėtros būdas. Net 60,7 proc. respondentų, dirbančių mieste, teigia, kad jiems būtų priimtinas toks kompetencijų plėtros būdas, abejoja – tik 1,6 proc. respondentų. Kadangi nesutinkančiųjų su šiuo teiginiu visiškai nebuvo, galima daryti išvadą, kad tiksliniai mokymai, rengiami organizacijoje būtų parankus ir priimtinas būdas kompetencijoms ugdyti.

Išvykos į kitas institucijas - tam tikros patirties įgijimas, todėl respondentų buvo teirautąsi, ar jiems yra priimtinas toks kompetencijų plėtros būdas. 52,5 proc. respondentų, dirbančių mieste, mano, kad tai yra produktyvi kompetencijų tobulinimo galimybė, o 44,3 proc. respondentų, dirbančių mieste, tuo yra įsitikinę. Neigiamo požiūrio nenurodė nei vienas apklaustasis respondentas, todėl galima daryti išvadą, kad toks kompetencijų tobulinimo būdas yra pageidaujamas. Tiriant kompetencijų ugdymo galimybes, taip pat norėta nustatyti, ar dalijimąsi patirtimi su kolegomis neformalioje aplinkoje respondentai laiko efektyviu būdu kompetencijoms ugdyti. Kad dalijimąsi patirtimi su kolegomis neformalioje aplinkoje yra efektyvus būdas kompetencijoms ugdyti, teigia 54,1 proc. respondentų, dirbančių mieste ir 62,2 proc. respondentų, dirbančių rajone ir kaimo vietovėje. Kadangi tuo abejoja labai maža dalis respondentų, galime daryti išvadą, kad minėtas kompetencijų ugdymo būdas yra priimtinas socialiniams pedagogams, dirbantiems vaikų globos namuose.

Tikėtina, kad ne visada socialiniai pedagogai turi galimybę išvykti į kursus, seminarus ar kitas vaikų globos įstaigas darbo metu, todėl teirautąsi, ar vasaros kursai, rengiami atostogų metu, jiems būtų patogiausia kompetencijų tobulinimo forma. 21,7 proc. respondentų, dirbančių mieste teigia, kad vasaros kursai jiems yra priimtinas kompetencijų ugdymo būdas, tačiau 41,7 proc. respondentų, tuo abejoja. Kadangi didesnė dalis tuo abejoja ir nesutinka su tuo, galima daryti išvadą, kad vasarą rengiami kursai nėra patogūs socialiniams pedagogams.

Apibendrinant galima teigti, kad ne visi kvalifikacijos kėlimo bei kompetencijų ugdymo būdai yra priimtini darbuotojams, dirbantiems vaikų globos namuose. Gauti rezultatai

rodo, kad socialiniams pedagogams priimtinausi kompetencijų ugdymo būdai yra tiksliniai mokymai organizacijoje, išvykos į kitas globos institucijas, dalijimasis patirtimi su kolegomis, stažuotės užsienyje bei kurasi ir seminarai. Nuotolinės studijos bei vasaros kursai nėra labai populiarūs socialinių pedagogų tarpe.

Atliekant tyrimą, norėta palyginti mieste dirbančiųjų socialinių pedagogų nuomonę bei rajone ir kaimo vietovėje. Rezultatai, dirbančiųjų rajone ir kaimo vietovėje atsispindi 10 lentelėje. (žr.10 lentelę).

10 lentelė. Respondentams, dirbantiems rajone ir kaimo vietovėje, priimtinausi kompetencijų plėtros būdai. (N=43) (%)

	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
1.Nuotolinės studijos – priimtinausias būdas kelti kvalifikaciją	7,0	30,2	25,6	30,2	7,0
2.Kursai ir seminarai – parankiausia kompetencijų tobulinimo forma	51,2	44,2	4,7	0	0
3.Vasaros kursai – patogiausia kompetencijų tobulinimo forma	16,7	35,7	23,8	16,7	7,1
4.Ištęstinės studijos aukštojoje mokykloje – efektyviausias kompetencijų tobulinimas	14,0	46,5	30,2	4,7	4,7
5.Dalijimasis patirtimi su kolegomis neformalioje aplinkoje – efektyvus būdas plėsti turimas kompetencijas	25,6	62,8	11,6	0	0
6.Tiksliniai mokymai organizacijoje – paranki kompetencijų optimizavimo forma.	23,3	74,7	2,3	0	0
7.Išvykos į kitas vaikų globos institucijas – produktyvi kompetencijų tobulinimo galimybė	23,3	76,7	0	0	0
8.Dalyvavimas stažuotėse užsienio vaikų globos institucijose – naujos darbo patirties įgijimas.	27,9	41,9	18,6	7,0	4,7

Apibendrinant rezultatus galime teigti, kad mieste dirbantys socialiniai pedagogai ir rajone bei kaimo vietovėje dirbantys socialiniai pedagogai turi panašų požiūrį į kompetencijų plėtros būdus. Nuotolinės studijos nėra labai populiarios minėtų specialistų tarpe, nes tik 30,2 proc.apklaustųjų teigia, kad jie rinktųsi tokį būdą, o 30,2 proc. respondentų neigiamai atsiliepia apie tokią kompetencijų ugdymo galimybę. Kursai ir seminarai išlieka parankia kompetencijų tobulinimo forma – 51,2 proc.respondentų tuo įsitikinę, o 44, 2 proc.respondentų, dirbančių rajone ir kaimo vietovėje su tuo sutinka. Neigiamų atsakymų nebuvo, o abejojančių tik 4,7 proc. apklaustųjų, Skirtumo tarp duomenų tarpusavio ryšiui nustatyti naudotas χ^2 (Chi kvadratu) kriterijus. Tyrimo duomenų analizės metu rasti staistiškai reikšmingi skirtumai tarp mieste dirbančių socialinių pedagogų bei rajone ir kaimo vietovėje. Nustatyta, kad nuotolinės studijos,

kaip kompetencijų ugdymos būdas, priimtinesnės yra mieste dirbantiems socialiniams pedagogams ($\chi^2=9,516$, $df=4$, $p < 0,05$).

Socialiniams pedagogams, dirbantiems rajone ir kaimo vietovėje, išvykos į kitas globos institucijas yra produktyvi kompetencijų tobulinimo galimybė, tačiau mieste dirbantys socialiniai pedagogai neteikia šiam būdui pirmenybės. Tai parodo χ^2 kriterijaus testo taikymas ($\chi^2 = 6,918$, $df = 2$, $p < 0,05$). 76,7 proc. rajone ir kaimo vietovėje dirbantys socialiniai pedagogai su šiuo teiginiu sutinka, o 23,3 proc. tuo yra įsitikinę. Mieste dirbančių 52,5 proc. socialinių pedagogų taip pat sutinka su šiuo teiginiu, tačiau 3,3 proc. respondentų tuo abejoja, tuo tarpu rajone bei kaimo vietovėje dirbančiųjų abejojančių nėra.

IŠVADOS

1. Profesinės žinios bei įgūdžiai yra socialinio pedagogo profesinės veiklos kryptingumo pavyzdinio modelio komponentai. Žmogus, dirbdamas savo organizacijoje ir siekdamas tobulėti tiek profesinėje, tiek asmeninėje srityje, turi nuolat ugdyti savo kompetencijas, kad pasiektų tam tikrų užsibrėžtų rezultatų bei optimizuotų organizacijos, kurioje dirba, veiklą.
2. Socialinio pedagogo profesinė pareiga – pastebėti, įvertinti ir padėti įveikti ne tik socialinius vaiko gyvenimo sunkumus, bet ir jo psichologines, elgesio bei bendravimo problemas.
3. Tyrimo rezultatai parodė, kad socialiniai pedagogai yra patenkinti savo darbu, profesija bei atliekama veikla. Daugelis jų savo darbą laiko svarbiu, sieja jį su profesine karjera ir savo profesinio tobulėjimos planais. Analizuojant duomenis, rasti statiškai reikšmingi skirtumai: respondantai, dirbantys mieste, į darbą žiūri labiau kaip į profesinę karjerą, nei rajone bei kaimo vietovėje dirbantys specialistai.
4. Dirbant vaikų globos namuose, dažnai susiduriama su problemomis, kurioms spręsti neužtenka turimų kompetencijų. Socialiniams pedagogams reikalingas psichologinių žinių ugdymas, darbo su delinkventinio elgesio vaikais kompetencijų tobulinimas, profesinio kryptingumo ugdymo kompetencijų plėtra, užsienio kalbos bei teisinių žinių tobulinimas.
5. Socialiniai pedagogai nurodė, kad nesubalansuotas darbo krūvis, organizacijoje atsakingo asmens nebuvimas nesudaro galimybės kelti kvalifikacijos ir ugdyti kompetencijų. Laiko stoka neleidžia išvykti į kursus ar seminarus, vykstančius kituose miestuose.
6. Kursai ir seminarai, stažuotės užsienio valstybėse, dalijimasis patirtimi su kolegomis neformalioje aplinkoje, tiksliniai mokymai organizacijoje bei išvykos į kitus globos namus – priimtinausi kompetencijų ugdymo būdai. Vasaros kursai bei nuotolinės studijos nebuvo įvardinti kaip priimtinausia kompetencijų tobulinimo forma. Analizuojant duomenis nustatyta, kad yra statiškai reikšmingas skirtumas renkantis kompetencijų ugdymo būdus: mieste dirbantiems socialiniams pedagogams priimtinesnės nuotolinės studijos nei rajone ar kaimo vietovėje dirbantiems specialistams.

REKOMENDACIJOS

1. Švietimo ir Mokslo Ministerijai: Įstaigose rekomenduojama įvesti darbuotojo etatą, kuris rūpintųsi ir būtų atsakingas už specialistų kompetencijų ugdymą, o tai padėtų optimizuoti socialinių pedagogų darbą vaikų globos institucijose.
2. Globos namų administracijai:
 - vadovai turėtų siekti savo įstaigos tobulėjimo ir keisti jos statusą į nuolat besimokančios organizacijos, skatinti darbuotojus tobulėti ir ugdyti savo kompetencijas.
 - subalansuoti darbuotojų darbo krūvį taip, kad jie turėtų realias galimybes kvalifikacijos kėlimui ir kompetencijų ugdymui.
3. Socialiniams pedagogams: aktyviai dalyvauti projektinėje veikloje, lėšas panaudojant besimokančios organizacijos plėtrai, organizuojamiems mokymams, kvalifikacijos kėlimui, kompetencijų ugdymui bei nuolatinio mokymosi galimybėms.

LITERATŪRA

1. *Antikos žodynas* (1998). Vilnius
2. Augis R. ir kt. (1993). *Psichologijos žodynas*. Vilnius.
3. *Aukštųjų mokyklų ir pedagogų kvalifikacijos tobulinimo institucijų bendradarbiavimas: neformalios pedagogų mokymosi patirties pripažinimo galimybės*. Konferencijos medžiaga(2007).
4. Ambrukaitis J. (1999). *Šiuolaikinės specialiosios ir socialinės pedagogikos problemos*. Konferencijos medžiaga.
5. Ambrukaitis J. (2000). *Socialinis pedagogas – nauja specialybė Lietuvoje*. Specialusis ugdymas. Mokslo darbai III. Šiauliai.
6. Ambrukaitis J. (2005). *Kompetencijos įgijimo, pritaikymo ir stiprinimo aktualijos*. Šiauliai.
7. Augienė D., Gumuliauskienė A.(2002). *Karjera šiandien ir rytoj*. Šiauliai.
8. Anzenbacher A. (1992). *Filosofijos įvadas*. Vilnius.
9. Baršauskienė V., Janulevičiūtė B.(1999). *Žmogiškieji santykiai*. Kaunas.
10. Butkienė G., Kepalaitė A. (1996). *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius.
11. Boyatzis R. (2002). *Core Competencies in Coaching Others*.
12. Bitinas B., Giedraitienė E.(1997). Socialinis pedagogas: pareigybė ir kvalifikacinė charakteristika.Klaipėda
13. Bitinas B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Kronta.
14. Bitinas B. (1998). *Ugdymo tyrimų metodologija: vadovėlis*. Vilnius.
15. Čepukas R.(2002) *Socialinių pedagogų veiklos, profesinių kompetencijų ir studijų tikslų santykis*. Pedagogika. T.53.Vilnius
16. Guščinskienė J. (1999). *Organizacijų sociologija*. Kaunas
17. Hansen K., Kaufmann K., Saifer S. (19970). *Ugdymas ir demokratojos kultūra*. Vilnius.
18. Ильин Е.(2000).*Мотивация и мотивы*. Санкт- Петербург
19. *Jungtinių tautų organizacijos Vaiko teisių konvencija*. (2001). Vilnius
20. Juodaitytė A.(2003). *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*.Vilnius
21. Jucevičienė P. (1997). *Lyginamoji edukologija*.Kaunas.
22. Jucevičienė P. (2007).*Besimokantis miestas*. Kaunas.
23. Jucevičienė P.(1994). *Organizacijos elgsena*. Kaunas.
24. Jucevičienė P., Lepaitė D. (2000). *Kompetencijos sampratos erdvė*. Socialiniai mokslai Nr.1 (22).
25. Jovaiša L.(1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas.
26. Jovaiša L. (1999) *Profesinio konsultavimo psichologija*. Vilnius.

27. Juodeikaitė A.(2003) *Mokytojų kompetencijos pokyčiai nuolatinės ugdymo kaitos procese.* Šiauliai.
28. Kviškienė G. (2005). *Pozityvioji socializacija.* Vilnius.
29. Kviškienė G.(2001) *Socialinių pedagogų kompetencijos metmenys.* Pedagogika.t.53.
30. Kviškienė G. (2002). *Socialinio pedagogo kompetencija.* Socialinis ugdymas. T.5.Vilnius.
31. Kviškienė G.(2003). *Socializacija ir vaiko gerovė.*Vilnius.
32. Kviškienė G., I R.(2000). *Socialinis darbas švietimo sistemoje.* Klaipėda
33. Kardelis K.(2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai.* Šiauliai.
34. Kavaliauskienė V. (2001). *Pedagoginis pašaukimas ir jo ugdymas.* Klaipėda.
35. Leliūgienė I.(1997). *Žmogus ir socialinė aplinka.* Kaunas
36. Leliūgienė I. (2003). *Socialinio pedagogo (darbuotojo) žinynas.* Kaunas
37. Leliūgienė I. (2003). *Socialinė pedagogika.* Kaunas
38. Laurie J Mullins (1991). *Management and Organisational behavior.*
- 39.Laužackas R. (2005). *Profesinio rengimo metodologija. Monografija.* VDU leidykla.Kaunas
40. Laužackas R. (2005). *Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir saviminiame mokymėsi.* Kaunas
41. Lamanauskas V.(2004). *Ugdymas: aksiomatinis ir siteminis aspektai.* Vilnius.
42. *Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. gruodžio 14 d. įsakymas Nr. 1667 „ Dėl socialinio pedagogo kvalifikacinių reikalavimų ir pareiginių instrukcijų patvirtinimo“.* Valstybės žinios , 2002, Nr. 24 – 896;2002, Nr. 101 – 4526;2010, Nr. 2 – 79; 2011, Nr.14 – 628.
43. Leonavičius J.(1993). *Sociologijos žodynas.* Vilnius.
44. Lekavičienė R. (2001). *Socialinės kompetencijos psichologiniai kriterijai ir vertinimas.* Lietuvos studentų tyrimas. Monografija. Kaunas
45. Martišauskienė E. (2008). *Pedagogo kompetencijų samprata ir modeliai.* Pedagogo kompetencijos. Vilnius.
46. Maslow A. H. (2006). *Motyvacija ir asmenybė.* Vilnius.
47. Miškinis K. (2003). *Šeima žmogaus gyvenime.* Kaunas.
48. Platonas. *Valstybė* (2000). Vilnius.
49. *Psichologijos žodynas.* (1993). Vilnius.
50. *Pedagogo rengimo standarto gairių projekto tyrimo ataskaita.* (2006). Kaunas
51. Radzevičienė L.(2006). *Globos institucijose augančių kūdikių emocinė raida.* Šiauliai
52. Radzevičienė L.(1999). *Socialinio pedagogo vaidmuo vaikų globos ir ugdymo įstaigose.* Šiauliai.

53. *Socialinio pedagogo pareiginė instrukcija*. Patvirtinta LR Švietimo ir mokslo ministro 2001 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. 1667 papildyta 2002 m. spalio 7 d. įsakymu Nr. 1691.
54. Šimaitis A. (2002). *Socialiniai pedagogai švietimo įstaigose.// Socialinio pedagogo ABC*. Socialinis ugdymas V d. Vilnius.
55. Teresevičienė M. Gedvilienė G., Zuzevičienė V.(2006). *Andragogika*. Kaunas
56. Ušeckienė L. (2003). *XX a. pedagogikos kryptys ir švietimo sistemos*. VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla.
57. *Vaiko globos organizavimo nuostatai*. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2002 m. kovo 27 d. nutarimas Nr. 405/Valstybės žinios.2002, Nr.35 - 1275
58. Vaitkevičius J.(1999). *Socialinės pedagogikos pagrindai*. Vilnius
59. Vaitkevičius J. (1988). *Socialinės pedagogikos bruožai*. Vilnius
60. Vaitkevičius J.(1968). *Mokinių žinių gilinimas mokymo procese*. Vilnius.
61. Vaitkevičius R., Saudargienė A. (2006). *Statistika su SPSS psichologiniuose tyrimuose*. Kaunas
62. Vaitkevičiūtė V. (2001). *Tarpatutinių žodžių žodynas*. Vilnius.
63. Zakarevičius P., Kvedaravičius J., Augustauskas T. (2004). *Organizacijų vystymosi paradigma*. Kaunas.
64. Prieiga per internetą:
<http://socpedagogika/lt>
65. Prieiga per internetą:
<http://www.vpu.lt/socpedagogika>
66. Prieiga per internetą:
www.hyperdictionary.com/search.aspx?define
67. Prieiga per internetą:
http://www.lssa.smm.lt/docs/Mokymosi_visa%20gyvenima_%20memorandumas.doc
68. Prieiga per internetą:
www.stat.gov.lt
69. Prieiga per internetą:
<http://www.socmin.lt>

PRIEDAI

Gerbiamieji,

Šiaulių universiteto karjeros edukologijos magistrantūros studentė Svetlana Gorienė rašo magistro darbą tema „**Socialinių pedagogų kompetencijų ugdymo galimybės vaikų globos namuose**“ ir atlieka tyrimą, kuriuo nori nustatyti, ar studijų metu įgytų kompetencijų pakanka dirbant globos įstaigoje, ar reikalinga papildoma jų plėtra ir kokios yra galimybės tam įgyvendinti.

Tyrimo anketa yra anoniminė, o Jūsų nuomonė mums labai svarbi. Prašytume Jums priimtinausią atsakymą pažymėti X ženklų atitinkamoje grafoje.

Dėkojame už pagalbą.

ANKETA**1. Informacija apie Jus:**

Jūsų lytis	☐ - vyras ☐ - moteris -
Jūsų amžius metų
Jūsų bendras darbo stažasmetų
Įstaiga, kurioje dirbate yra	☐ - mieste ☐ - rajone ☐ - kaimo vietovėje
Jūsų išsilavinimas (diplomas)	☐ - aukštesniosios mokyklos diplomas ☐ - neuniversitetinio bakalauro diplomas ☐ - universitetinio bakalauro diplomas ☐ - magistro diplomas ☐ - mokslų daktaro diplomas ☐ - kita.....
Jūsų kategorija	Įrašykite.....

2. Kaip žemiau pateikti teiginiai atspindi Jūsų patirtį?

<i>Teiginiai</i>	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
1. Aš patenkinta/s pasirinkęs socialinio pedagogo profesiją					
2. Aš patenkinta/s savo darbu bei atliekama veikla					
3. Ateityje neplanuoju keisti savo profesijos ir veiklos					
4. Man darbas – pragyvenimo šaltinis					
5. Man darbas – profesinė karjera					
6. Man darbas – saviraiškos priemonė					
7. Man darbas – galimybė padėti žmogui					
8. Noras nuolat tobulėti skatina savarankiškai kelti kvalifikaciją					
9. Ruošimasis atestacijai skatina kelti kvalifikaciją					
10. Profesinės karjeros galimybės savo srityje skatina kelti kvalifikaciją					
11. Kvalifikacijos kėlimas susijęs su palankiu darbo rezultatų vertinimu					
12. Savarankiškai kelčiau kvalifikaciją dažniau, jei už tai būtų skatinama					
13. Mano organizacijoje teigiamai žiūrima į kvalifikacijos kėlimą					
14. Globos namų vadovybė skatina kelti kvalifikaciją					
15. Organizacijoje yra asmuo, atsakingas už darbuotojų kvalifikacijos kėlimą					
16. Organizacija skiria pakankamai lėšų kelti kvalifikacijai					

<i>Teiginiai</i>	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
18. Apie kvalifikacijos kėlimo kursus informacijos ieškau internete savarankiškai					
19. Savo darbe turiu galimybę pastoviai kelti kvalifikaciją					
20. Subalansuotas darbo krūvis organizacijoje leidžia kelti kvalifikaciją					
21. Darbe dažnai susiduriu su problemomis, kurioms spręsti neužtenka turimų kompetencijų					
22. Darbe dažnai susiduriu su problemomis, kurioms spręsti reikia ieškoti papildomos informacijos					
23. Darbe iškilusioms problemoms spręsti vadovaujuosi studijų metu įgytomis kompetencijomis					
24. Darbe iškilusioms problemoms spręsti vadovaujuosi kvalifikacijos tobulinimo metu įgytomis papildomomis kompetencijomis					
25. Darbe dažnai tenka konsultuotis su įvairių sričių specialistais					
26. Susidūrus su globalinių psichologinėmis problemomis pasigendu šios srities žinių					
27. Susidūrus su delinkventinio elgesio vaikais, jaučiu šios srities žinių poreikį					
28. Susidūrus su teisinėmis problemomis, jaučiu šių žinių stygių					
29. Dirbant tarpdisciplininėje aplinkoje, jaučiu poreikį komandinio darbo kompetencijoms tobulinti					
30. Organizuojant darbą dažnai pritrūksta vadybinių žinių					
31. Užsienio kalbos žinių stoka trukdo laisvai ieškoti informacijos socialinio pedagoginio darbo srityje					
32. Dažnai pritrūksta kompetencijos informacinių komunikacinių technologijų (IKT) taikyme					

<i>Teiginiai</i>	Tikrai taip	Taip	Abejoju	Ne	Tikrai ne
33. Ruošiant globotinius savarankiškam gyvenimui, pritrūksta profesinio kryptingumo ugdymo kompetencijų					
34. Nuotolinės studijos - priimtinausias būdas kelti kvalifikaciją					
35. Kursai ir seminarai – parankiausia kompetencijų tobulinimo forma					
36. Vasaros kursai – patogiausia kompetencijų tobulinimo forma					
37. Iššęstinės studijos aukštojoje mokykloje – efektyviausias kompetencijų tobulinimas					
38. Dalijimasis patirtimi su kolegomis neformalioje aplinkoje – efektyvus būdas plėsti turimas kompetencijas					
39. Tiksliniai mokymai organizacijoje - paranki kompetencijų optimizavimo forma					
40. Išvykos į kitas vaikų globos institucijas – produktyvi kompetencijų tobulinimo galimybė					
41. Dalyvavimas stažuotėse užsienio vaikų globos institucijose -naujos darbo patirties įgijimas					
42. Lietuvoje rengiami užsienio praktikų seminarai - puiki kompetencijų optimizavimo forma					